

Johanna Heinola-Lepistö

OPINTOJEN NOPEUTTAMINEN

Käsiteanalyysi opintojen nopeuttamisen käsitteestä

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro Gradu -tutkielma

Helmikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Johanna Heinola-Lepistö: Opintojen nopeuttaminen – Käsiteanalyysi opintojen nopeuttamisen käsitteestä
Pro Gradu
Tampereen yliopisto
Korkeakouluhallinnon ja -johtamisen maisteriohjelma
Helmikuu 2020

Opintojen nopeuttaminen on ollut keskeinen hallitusohjelmien tavoite 2000-luvulla. Tällä menetelmällä on pyritty vastaamaan hallitusohjelmissa linjattuun tavoitteeseen työurien pidentämisestä niiden alusta. Opintojen nopeuttamisen käsitteen rinnalla hallitusohjelmissa ja niistä johdetuissa opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa, työryhmämuistioissa ja selvityksissä tarkastellaan myös opintojen edistämistä, opintojen sujuvuutta ja koulutuksen läpäisyä. Käsitteistö on moninainen, mikä vuoksi on tarve tarkastella opintojen nopeuttamisen käsitteitä tarkemmin.

Tässä pro gradu-tutkielmassa tavoitteena on tarkastella opintojen nopeuttamisen käsitettä. Tutkimuskysymyksenä on: *Mitä ulottuvuuksia opintojen nopeuttamiselle havaitaan käsitteenä ja politiikkatavoitteena?* Käsitteen analysoinnissa käytetään Walkerin ja Avantin käsiteanalyysia. Analyysin kohteena ovat Matti Vanhasen II hallituksen ja Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmat, niistä johdetut kehittämissuunnitelmat sekä molemmilta hallituskausilta opintotuen rakenteellisen kehittämisen selvitys ja opiskelijatutkimus. Käsiteanalyysin perustana tässä tutkielmassa käytetään kirjallisuuskatsausta, jossa perehdytään opintojen nopeuttamisen käsitteeseen ja sen ilmenemiseen sekä suomalaisessa että kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa että valitun ajanjakson opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan dokumenteissa.

Käsiteanalyysin tuloksena opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiksi tässä tutkimuksessa ja tutkimuksessa analysoidussa aineistossa havaitaan opiskelijan osaamiset, sitoutuneisuus, opintojen ohjaus, opetussuunnitelma, tutkintouudistus, opintoihin pääsyn sujuvoittaminen ja opintojen päätoimisuus. Nämä ominaispiirteet erottavat opintojen nopeuttamisen sen muista käsitteistä. Opintojen nopeuttamisen yläkäsite on tutkimuksen mukaan koulutusaikojen lyhentäminen. Alakäsitteet ovat tämän tutkimuksen havaintojen mukaan opintojen eteneminen tavoiteajassa, opintojen sujuvuus ja opintojen edistyminen. Opintojen nopeuttamisen ennakoehdoksi määritellään analyysin tuloksena hallitusohjelmaan kirjattu opintojen nopeuttamisen tavoite. Opintojen nopeuttamisen toteutuessa sen seurauksena on hallitusohjelman tavoite työurien pidentymisestä niiden alussa.

Tämän tutkielman tutkimusaineisto on teoreettinen, minkä vuoksi käsiteanalyysin tuloksia ei tarkastella esimerkiksi haastattelun tai kyselyn avulla. Nämä ovat jatkotutkimuksen kannalta keskeisiä menetelmiä, joilla voisi tarkastella opintojen nopeuttamisen käsitteen esiintymistä ja ymmärrystä eri konteksteissa.

Avainsanat: käsite, käsiteanalyysi, opintojen edistäminen, opintojen nopeuttaminen, Walkerin ja Avantin käsiteanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimustehtävä ja -rajaus.....	2
1.2	Tutkielman rakenne	3
2	Opintojen nopeuttaminen hallitusohjelmissa, opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenteissa ja aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa	6
2.1	Opintojen nopeuttaminen -käsite.....	6
2.2	Katsaus hallitusohjelmiin ja opetus- ja kulttuuriministeriön opintojen nopeuttamiseen liittyviin työryhmämuistioihin ja selvityksiin.....	7
2.3	Opintojen nopeuttaminen yliopistojen ohjauksella	11
2.4	Opiskelijavalinta.....	12
2.5	Opintojen ohjaus ja opetussuunnitelma	13
2.6	Opiskelutaidot ja orientaatio	15
2.7	Opintojen rahoittaminen.....	18
2.8	Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta	20
3	Tutkimusaineisto ja metodit.....	22
3.1	Tutkimusaineiston hankinta ja kuvaus	22
3.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä	23
3.3	Käsiteanalyysin taustaa	24
3.4	Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä.....	26
3.4.1	Näsin malli	26
3.4.2	Terminologinen malli	27
3.4.3	Tulkitseva käsitetutkimus	28
3.4.4	Wilsonin malli Walkerin ja Avantin mukaan.....	30
4	Käsiteanalyysi opintojen nopeuttamisen käsitteestä.....	33
4.1	Opintojen nopeuttaminen – käsitteen valinta.....	33
4.2	Analyysin tavoitteiden asettaminen	33
4.3	Opintojen nopeuttamisen erilaisia tulkintapoja	34
4.4	Opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiden tunnistaminen ja kriittisten ominaispiirteiden nimeäminen	37
4.5	Malliesimerkin laatiminen.....	43
4.6	Opintojen nopeuttamisen lähikäsitteet	44
4.7	Opintojen nopeuttamisen ennakkoehtojen ja seurausten kuvaaminen ..	45
4.8	Empiiristen tarkoitteiden nimeäminen	47
5	Johtopäätökset	48
5.1	Tärkeimmät havainnot	48
5.2	Pohdinta	49
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	53
5.4	Jatkotutkimusaiheet	54
	Lähteet.....	57

1 Johdanto

Suomessa on 2000-luvun alusta lähtien ollut tavoitteena työurien pidentäminen myös niiden alusta. Tavoitteeseen on pyritty sujuvoittamalla siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja yliopisto-opintojen nopeuttamisella. Työurien pidentämisen tavoite on linjattu hallitusohjelmissa (VNK 2003, VNK 2007, VNK 2011). Hallitusohjelmien lisäksi opintojen nopeuttamisen vaatimus on nostettu esiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallitusohjelmista johdetuissa kehittämissuunnitelmissa ja niihin liittyvissä työryhmämuistiossa (OPM 2007, OKM 2011). Näillä erilaisilla linjauksilla on pyritty samaan päämäärään: nopeuttamaan yliopisto-opiskelijoiden opintoja.

Opintojen nopeuttamiseksi on esitetty monenlaisia suunnitelmia ja toimia. Jo vuonna 2003 on luotu *Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelma* (OKM 2003). Myöhemmin työurien pidentämisen noustessa keskeiseksi päätettiin, että opintoihin siirtymistä tulee nopeuttaa jo ennen opintojen alkamista (OKM 2013, 22), mihin pyritään opiskelijavalinnan uudistamisella (OKM 2013, 34). Samaan aikaan myös tutkintouudistuksen avulla on tavoiteltu opintojen nopeuttamista (OKM 2013, 39).

Keskeisenä hallitusohjelmien ja ministeriön ohjeistuksen tavoitteena on ollut opiskelun päätoimisuuden tavoittelu opintotuen avulla (VNK 2007, 23; VNK 2011). Myös opintojen ohjaus on ollut aihepiiri, mikä on noussut keskeisemmäksi viimeisten vuosien aikana. (OPM 2007, 62) Yliopistot ovat palkanneet opintojen ohjaukseen lisää henkilökuntaa, minkä lisäksi myös opetus- ja tutkimushenkilöstöä on koulutettu toimimaan ohjauksessa. Ohjauksella tavoitellaan parempia menettelyjä sitouttaa opiskelijoita omaan alaansa ja opintoihinsa. (ks. Moitus ja Vuorinen 2003, Hailikari ja Parpala 2014)

Edellä kuvatun mukaisesti opintojen edistämisen käsitteistö on hyvin moninainen suomalaisissa valtionhallinnon tuottamissa dokumenteissa, jotka kohdistuvat yliopistoihin ja sitä kautta myös opiskelijoihin. Tässä pro gradu –tutkielmassa pyritään vastaamaan tähän haasteeseen tekemällä opintojen edistymisen käsitteestä käsiteanalyysi. Samalla tutkimuksen tavoitteena on havainnollistaa eri piirteitä ja

ominaisuuksia, mitä opintojen nopeuttamisen käsitteelle on löydettävissä hallitusohjelmien ja opetus- ja kulttuuriministeriön kontekstissa.

1.1 Tutkimustehtävä ja -rajaus

Tutkimuksen tavoitteena on käsiteanalyysin avulla määrittää ja hahmottaa opintojen nopeuttamisen ilmiötä. Käsiteanalyysillä havainnollistetaan opintojen nopeuttamisen eri piiriteitä ja ominaisuuksia suomalaisissa hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamissa dokumenteissa.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on: *Mitä ulottuvuuksia opintojen nopeuttamiselle havaitaan käsitteenä ja politiikkatavoitteena?*

Rajaan tarkasteluni Matti Vanhasen II hallituksen ja Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmiin ja saman aikakauden eli vuosien 2007-2014 opetus- ja kulttuuriministeriön yliopisto-opintoihin liittyvään aineistoon. Ajanjakso on rajattu myös sen vuoksi, että tutkimuksen tarkoituksena ei tarkastella muutosta, vaan kyseisen ajanhetken aikana valitussa aineistossa käsiteltyä opintojen nopeuttamisen käsitettä.

Tutkimus kohdistuu yliopistoihin liittyvään aineistoon, ammattikorkeakoulusektori rajataan tutkimuksen ulkopuolelle. Keskittymistä vain yliopistosektoriin puoltaa muun muassa aiheen käsittely kansainvälisissä tutkimusartikkeleissa; yliopisto-opiskelijoista on tehty lukuisia kansainvälisiä tutkimuksia. Ammattikorkeakouluja vastaavia koulutusta antavia yksiköitä on muissakin maissa, mutta tämä koulutusmuoto ei ole yhtä universaali kuin yliopistokoulutus. Yliopistosektorin tarkastelu myös rajaa osaltaan tutkimusaineistoa, mikä selkeyttää tutkimuksen tekemistä. Tutkimuksen tavoitteena ei ole vertailu, mikä myös osaltaan puoltaa ammattikorkeakoulusektorin rajaamista tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Opintotuki ja sen tarkastelu on laaja aihepiiri, se itsessään voisi toimia omana tutkimuskohteenaan. Perusteellinen opintotuen tarkastelu ei kuitenkaan ole tämän tutkimuksen fokuksessa, vaan opintotukea tarkastellaan niiltä osin, kun

tutkimuksessa se on tarpeen. Tarkastelu rajoittuu yliopisto-opiskelijoiden taloudellisen tilanteeseen. Tässä tutkimuksessa opintotuki on rinnasteinen yliopisto-opiskelijan opintojen aikaiseen työssäkäyntiin eli keinoon saada riittävä elanto opintojen ajaksi. Kuitenkin se on huomioitava luonteensa vuoksi, sillä se on valtion maksama etuus suomalaisille yliopisto-opiskelijoille.

Aineistoksi on valittu vain dokumenttiaineisto, tutkimuksessa ei tehdä haastatteluita tai kyselyitä. Haastatteluin tai kyselyin olisi mahdollista saada erilaista näkemystä esimerkiksi yliopistojen käytännön toimista opintojen nopeuttamiseksi. Nämä jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksessa keskeistä on tarkastella opintojen nopeuttamisen käsitteen piirteitä valituissa dokumenteissa ja selventää sen ominaisuuksia, ei niinkään käsitteen tulkintaa esimerkiksi opiskelijoiden tai yliopiston henkilökunnan keskuudessa, mihin haastatteluin tai kyselyin olisi mahdollista perehtyä.

Aineiston valinnassa on pyritty tasapainoon, molemmilta hallituskausilta on valittu opetus- ja kulttuuriministeriön tuottama *Eurostudent* –tutkimushankkeeseen liittyvä opiskelijatutkimus ja opintotuen rakenteellisen kehittämisen selvitys. Näiden lisäksi mukaan on poimittu molemmilta hallituskausilta erityisesti koulutuksen rakennetta pohtiva työryhmämuistio.

Vaikka tutkimuksen kohteena ovat vuosien 2007-2014 hallitusohjelmat ja opetus- ja kulttuuriministeriön opintojen nopeuttamista käsittelevät dokumentit, etenkin aiempaan tutkimukseen perehdyttäessä tarkastelen myös ennen vuotta 2007 tehtyjä opintojen nopeuttamiseen liittyviä ratkaisuja. Myöskään vuoden 2014 jälkeen tehtyä tutkimusta opintojen nopeuttamisesta ei ole rajattu aiemman tutkimuksen tarkastelussa ulkopuolelle.

1.2 Tutkielman rakenne

Tutkielman johdannossa esiteltiin tutkimuskysymys ja sen rajaukset. Johdannossa käydään vielä läpi tutkielman tarkempi rakenne.

Luvussa kaksi määrittellään opintojen nopeuttamisen käsite. Sen jälkeen on katsaus hallitusohjelmiin ja niistä johdettuihin opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmiin ja muihin opintojen nopeuttamiseen liittyviin dokumentteihin. Tämän jälkeen käydään läpi aiempaa opintojen nopeuttamisesta tehtyä tutkimusta sekä suomalaisessa että kansainvälisessä kontekstissa.

Tarkasteltaessa aiempaa tutkimusta on havaittavissa opintojen nopeuttamisen käsitteen haasteellisuus. Vaikka opintojen nopeuttaminen on hallitusohjelman tai opetus- ja kulttuuriministeriön ohjelman tavoite, yksilön ominaisuudet ja osaamiset vaikuttavat sen saavuttamiseen. Näihin onkin vaikuttettava välillisesti esimerkiksi yliopiston tuottamien erilaisten palveluiden, esimerkiksi ohjauspalveluiden, välityksellä. Tekijöitä, jolla on vaikutusta opintojen edistymiseen, ovat muun muassa motivaatio ja aiempien opintojen aikana jo hankitut opiskelutaidot

Luvussa kolme käsitellään tutkimusaineisto ja metodi, jolla tutkimus on tehty. Luvussa esitellään yleisesti laadullista tutkimusmenetelmää ja tarkastellaan siihen liittyviä piirteitä. Tämän jälkeen tarkastellaan tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää, käsiteanalyysia, sen taustaa ja yleisiä käyttökohteita sekä esitellään erilaisia käsiteanalyysitapoja. Tämän pro gradu –tutkielman tutkimusmenetelmänä käytetään Walkerin ja Avantin mukaelmaa käsiteanalyysista (Puusa 2008).

Luvussa neljä on Walkerin ja Avantin mukainen käsiteanalyysi opintojen nopeuttamisen käsitteestä ja sen ilmenemisestä valitsemassani hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenttiaineistossa. Luvussa käydään läpi kahdeksanvaiheinen käsiteanalyysi. Käsiteanalyysin keskeiset havainnot ovat opintojen nopeuttamisen käsitteelle määritellyt ominaispiirteet ja opintojen nopeuttamisen käsitteen lähikäsitteet. Edellä mainitun aineiston lisäksi analyysissa käytetään myös luvussa kaksi käsiteltyä taustatutkimusmateriaalia soveltuvin osin.

Luvussa viisi käydään läpi käsiteanalyysin tuottamat opintojen nopeuttamisen ominaispiirteet ja lähikäsitteet. Tässä luvussa myös luodaan laajempi katsaus tutkimuksen tuloksiin, pohditaan tutkimusta ylipäättään ja sen tuottamaa lopputulosta.

Tässä luvussa tarkastellaan myös tutkimuksen. Lopuksi käsitellään jatkotutkimusmahdollisuuksia, mitkä ovat nousseet analyysin tuloksista.

2 Opintojen nopeuttaminen hallitusohjelmissa, opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenteissa ja aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa

Tässä luvussa määritellään opintojen nopeuttamisen käsite ja tarkastella opintojen nopeuttamista aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa. Luvun aluksi määritellään opintojen nopeuttamisen käsite kirjallisuutta hyödyntäen. Sen jälkeen on katsaus hallitusohjelmiin, opetus- ja kulttuuriministeriön (vuoteen 2010 saakka opetusministeriö) kehittämissuunnitelmiin, selvityksiin ja työryhmämuistioihin, missä erityisesti käydään läpi opintojen nopeuttamisen käsittelyä näissä dokumenteissa.

Kirjallisuuden avulla tarkastellaan tarvittavin osin myös yliopistojen ohjausta ja sen vaikutusta opintojen nopeuttamisessa. Tarkastelun kohteena ovat myös opintojen ohjaustoimet ja opetussuunnitelma. Myös opiskelijoiden opiskelutaidot ja orientaatio vaikuttavat opintojen edistämiseen. Opintojen rahoitusta ei myöskään voi jättää käsittelemättä opintojen nopeuttamisen näkökulmasta. Luvun loppuun on yhteenveto opintojen nopeuttamisesta tutkimuskirjallisuudessa ja

2.1 Opintojen nopeuttaminen -käsite

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen sanakirjan mukaan nopeuttaa tarkoittaa *tehdä nopeammaksi*, samaa tarkoittavat myös kiihdyttää tai jouduttaa. Edistää–sanana merkitys puolestaan on *vaikuttaa edullisesti jonkin toimintaan tai kehitykseen, viedä eteenpäin, auttaa, helpottaa, hyödyttää*. (Kotus 2019) Yliopisto-opintoja tarkastellessa opintojen nopeuttaminen on keinoja ja tapoja saada yliopisto-opiskelijoiden opinnot etenemään tavoiteajassa ja opiskelija valmistumaan maisteriksi viidessä vuodessa. Nopeuttamista ja edistämistä käytetään usein samaa tarkoittavina sanoina käsiteltäessä yliopisto-opintoja ja niiden etenemistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenteissa käsite määritellään yleisimmin tavoitteiden asettamisen kautta: kuvaillaan, mihin opintojen edistämiseksi pyritään tai mitä sen kautta saavutetaan.

Opetusministeriön *Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelmassa* opintojen nopeuttaminen määritellään opintoaikojen

lyhentämiseksi. Tässä dokumentissa esitellään toimenpideohjelma, jonka kaikkien osasten avulla pyritään opintoaikojen lyhentämiseen. Näitä osia ovat muun muassa tutkintorakenteen uudistus, opiskelijavalinnan uudistus, opiskeluoikeuden määrittely ja opintotukijärjestelmän uudistus. (OPM 2003a) ”Opintoaikojen nopeuttamisen” keskeisimpänä menetelmänä on nähty tutkintojärjestelmän kehittäminen (OPM 2003a, 10) Näillä menetelmillä on tavoiteltu muutoksia, jotta yliopisto-opiskelusta tulisi päätoimista ja sitä kautta opinnot edistyisivät nopeammin (OPM 2003, 37).

Opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa *Koulutus ja tutkimus 2007-2012* asetetaan tavoitteeksi koulutusaikojen lyhentäminen ja valmistumisen nopeuttaminen, tavoitteena on koulutuksen tehokkuuden lisääminen (OPM 2007 11-12, 28). Konkreettiseksi keinoksi tässä esitetään opintojen ohjauksen kehittämistä ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteutusta ja seurantaa (OPM 2007, 62). *Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016* puolestaan tavoittelee opiskelijavalinnan uudistuksella korkeakouluopintoihin sijoittumisen nopeuttamista (OKM 2011, 34).

2.2 Katsaus hallitusohjelmiin ja opetus- ja kulttuuriministeriön opintojen nopeuttamiseen liittyviin työryhmämuistioihin ja selvityksiin

Hallitusohjelmissa luodaan yleiset linjaukset korkeakoulutuksen kehittämiseen liittyen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa näistä on johdettu tarkemmat toimenpiteet ja menettelyt, kuinka hallitusohjelmien tavoitteisiin päästäisiin. Opintotukeen ja sen kehittämiseen liittyvissä selvityksissä ja muistiossa pääasiana on ollut päätoimisen opiskelun tukeminen. Taulukkoon 1 on koottu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan liittyviä dokumentteja mukaan luettuna hallitusohjelmat ja kehittämissuunnitelmat. Seuraavassa on katsaus näiden dokumenttien tuottamaan tietoon opintojen nopeuttamisesta. Katsauksessa tarkastellaan opintojen nopeuttamiseen liittyviä dokumentteja opintojen nopeuttamisen, opintotuen ja opiskelijavalinnan uudistuksen kautta näiden noustessa esiin useimmin dokumenteista.

Taulukko 1. Hallitusohjelmat ja opetus- ja kulttuuriministeriön yliopisto-opintoihin ja niiden rahoitukseen liittyvää aineistoa

vuosi	Hallitusohjelma	Kehittämissuunnitelma	Koulutuksen rakenne	Opintojen rahoittaminen
2007	Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma Hallituksen strategia-asiakirja 2007	Koulutus ja tutkimus 2007-2012		Opintotuen kehittämissuunnitelma 2007
2008			Korkeakoulut 2007 : Vuosikertomus	
2009			Korkeakoulut 2009 Yliopistot ja ammattikorkeakoulut korkeakoulupolitiikan toteuttajina	Opintotuen rakenteen kehittäminen : Tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakoulussa
2010			Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio	Korkeakouluopintojen edistymisen seurannan kehittäminen Opiskelijatutkimus 2010 : Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu
2011	Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma	Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016	Korkeakoulut 2011 - yliopistot ja ammattikorkeakoulut	
2012				Opintotuen rakenteen kehittäminen 2012 Opintolainavähennyksen arviointi
2013			Monipuoliset ja sujuvat opintopolut Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio	
2014				Opiskelijatutkimus 2014: Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu

Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi nopeuttaa koulutuksesta valmistumista (VNK 2007, 12) ja sen politiikkaohjelmassa tavoitellaan opiskeluaikojen tiivistämistä ja sen avulla työurien pidentämistä (VNK 2007, 72). Vuoden 2007 opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa puolestaan jatkojalostetaan hallitusohjelman tavoitteita. Kehittämissuunnitelmassa asetetaan tavoitteeksi koulutusaikojen lyhentäminen ja valmistumisen nopeuttaminen (OPM 2007, 11-12). Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi yliopistoja kannustetaan toimimaan tehokkaammin ja kehittämään rakenteitaan, jotta tutkinnot valmistuisivat nopeammin (OPM 2007, 19). Koulutusjärjestelmän tehostamisen tavoitteena on myös koulutusaikojen nopeuttaminen (OPM 2007, 28). Konkreettiseksi toimeksi esitetään opintojen ohjauksen tukemista, jotta tutkinnot suoritettaisiin tavoiteajassa (OPM 2007,

62). Matti Vanhasen hallituksen strategia-asiakirjassa on tarkennettu hallitusohjelmassa kuvattujen politiikkaohjelmien sisältö. Työvoiman tarjonnan lisäämistä tavoitellaan nopeuttamalla opinnoista työhön siirtymistä (VNK 2007a, 13). Opetusministeriön yliopistojen vuosikertomuksessa todetaan opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien käyttöönoton tehostaneen opintojen etenemisen seuranta yliopistoissa (OPM 2008, 18). *Korkeakoulut 2009* –julkaisussa todetaan hyvin lyhyesti jo aiemminkin mainitut tavoitteet koulutuksen osalta; koulutukseen siirtymisen nopeuttaminen ja opintoaikojen lyhentäminen (OPM 2009a, 20-21).

Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa tavoitellaan työurien pidentämistä niiden alkupäästä (VNK 2011, 7). Tässä hallitusohjelmassa nostetaan esiin yliopistojen rahoituksen kautta koulutuksen läpäisyn parantaminen (2011, 34). Kataisen hallitusohjelmaan pohjautuva opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelman tavoitteina ovat koulutusaikojen lyhentäminen, tutkinnon suoritusiän laskeminen ja koulutuksen läpäisyn parantaminen (2011, 11). Korkeakoulutukseen siirtymisen nopeuttaminen ja opintoaikojen lyhentäminen ovat teemoja myös opetus- ja kulttuuriministeriön *Yliopistot ja ammattikorkeakoulut 2011* vuosikatsauksessa (OKM 2011a, 18)

Opetus- ja kulttuuriministeriön *Monipuoliset ja sujuvat opintopolut* –selvityksessä tarkastellaan Jyrki Kataisen hallitusohjelman korkeakoulutukselle asetettuja tavoitteita ja kehitetään menetelmiä niiden toteuttamiseksi. Selvityksessä havaitaan yhdeksi korkeakoulutuksen haasteeksi hitaat siirtymät toiselta asteelta korkea-asteen koulutukseen. (OKM 2013, 22) Samoin siinä todetaan vuosikausia käydyn pitkien opintoaikojen keskustelun haasteen olevan edelleen olemassa (OKM 2013, 27).

Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmasta johdetussa kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan opiskelijavalintojen kehittämisen avulla nopeampaa siirtymistä korkeakouluihin (OPM 2007, 62). Tultaessa vuoteen 2011 hallitusohjelmassa nostetaan esiin korkeakouluopintoihin pääsyn sujuvoittaminen (VNK 2011, 34). Myös vuoden 2011 kehittämissuunnitelmassa on esillä opiskelijavalintojen uudistus (OKM 2011, 34-35). Opetusministeriön *Korkeakoulut*

2007 –vuosikertomuksessa tarkastellaan Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa ja opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa esitettyjä tavoitteita ja arvioidaan niiden toteutumista. Hallituksen tavoitteena oleva työurien pidentäminen opiskelijavalintojen kautta on toteutunut jo tarkastelua edeltävänä vuonna ja se jatkuu. (OPM 2008, 17)

Vanhasen II hallituksen korkeakoulutukseen liittyvistä toimista korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä jatketaan. Sen lisäksi myös uusi sähköinen hakujärjestelmä otetaan käyttöön ja kehitystyötä joustavampien siirtymien luomiseksi yliopistoihin jatketaan edelleen (VNK 2011a, 21). Jyrki Kataisen hallituksen toimesta opintoihin pääsyä pyritään nopeuttamaan entisestään (VNK 2015a, 30)

Taulukosta 1 on havaittavissa, että opintotukeen liittyvää aineistoa on runsaasti. Opintotuki on aiheena myös hallitusohjelmissa: Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa päätetään kehittää opintotukea päätoimisen opiskelun mahdollistamiseksi (VNK 2007, 31). Hallitusohjelmasta johdetussa kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetaan päätoimisuuden varmistamiseksi vielä tehokkaampi tutkinnon suorittaminen (OPM 2007, 64). Jyrki Kataisen hallitus jatkaa opintotuen kehittämistä, jotta opiskelu olisi päätoimista ja valmistuminen nopeutuisi (VNK 2011, 35). Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa tuodaan konkreettisemmat tavoitteet opintotuen kehittämiseksi (2011, 48). Yleisesti kaikista opintotukeen liittyvistä dokumenteista voidaan todeta, että niissä on asetettu tavoitteeksi päätoimisen opiskelun tukeminen opintotuen avulla. Opintotukea on kehitetty vuosien varrella. Mukaan ovat tulleet muun muassa lainasubventio (OPM 2003a, 27), opintotuen myöntäminen kaksiporraisesti kandidaatin opintoihin ja maisteriopintoihin (OPM 2009, 60) ja opintotuen sitominen indeksiin (OKM 2012, 90). Kaksi jälkimmäistä ovat Vanhasen II hallituksen aikana olennaisia toimia opintojen nopeuttamiseksi (VNK 2011a, 21-22). Myös Jyrki Kataisen hallituskaudella opintotuen uudistus aiempaa kannustavammaksi on toteutunut (VNK 2015a, 30).

2.3 Opintojen nopeuttaminen yliopistojen ohjauksella

Ohjaus voidaan määritellä auktoriteetin *“pyrkimyksenä vaikuttaa”* haluamallaan tavalla kohteisiin, joihin sen on luvallista vaikuttaa. Tässä tulkinnassa ohjauksen muotoja on lukuisia, mistä esimerkkeinä ovat informaatio-ohjaus, tulosohjaus ja sopimusohjaus. (Temmes, Ahonen & Ojala 2002, 11) Oulasvirta, Ohtonen ja Stenvall (2002) puolestaan määrittelevät ohjauksen politiikkaprosessin vaiheena. Tämä vaihe on välttämätön, jotta hallinto saadaan toimimaan halutun ohjelman tai politiikan mukaisesti. (Oulasvirta ym. 2002, 16) Vedungin mukaan ohjauksen välineistä keskeisinä ovat kolme eri instrumenttia, sääntely, taloudelliset keinot ja informaatio. (Oulasvirta ym. mukaan 2002, 23-28) Yleisesti näistä käsitteistä käytetään termejä keppi, porkkana ja saarna. Temmes, Ahonen ja Ojala määrittelevät informaatio-ohjauksen käsittämään myös arvioinnin (2002, 88).

Suomen hallitusten tavoitteena on ollut 2000-luvulla opintoaikojen lyhentäminen ja opintojen nopeuttaminen ja sitä myöten työurien pidentäminen (VNK 2003, VNK 2007, VNK 2011, VNK 2015). Hallitusohjelman linjaukset tarkennetaan Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Eduskunnan ja hallituksen linjaukset saatetaan yliopistoille opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella. (OKM 2011b, 15)

Yliopistolaki on yliopistoihin sääntelynä kohdistuva ohjausmuoto. Yliopistojen ohjauksessa suuri muutos oli vuoden 2010 yliopistolakimuutos, jossa yliopistot muuttuivat valtion tilivirastoista itsenäisiksi julkisoikeudellisiksi laitoksiksi tai säätiöyliopistoiksi. Lakimuutoksen tavoitteena oli korostaa yliopistojen autonomiaa. (OPM 2009a, 14-15).

Taloudellisena ohjausmenettelynä yliopistojen ja opetusministeriön välillä on tulosohjaus, missä apuna ja työkaluna on rahoitusmalli (OPM 2007, 12-13; OPM 2009a, 29). Rahoitusmallilla pyritään ohjaamaan yliopistojen toimintaa haluttuun suuntaan. Siinä nostetaan esille muun muassa toiminnan laatuun, laajuuteen ja vaikuttavuuteen liittyviä asioita (OKM 2011a, 24-25).

Rahoitusmallilla pyritään vaikuttamaan opintojen nopeuttamiseen. Vuoden 2013 rahoitusmallissa yhdeksi koulutuksen laadun indikaattoriksi on tuotu 55 opintopistettä suorittaneiden opiskelijoiden osuus, mikä on perusrahoitusmallin kautta kohdenettavasta rahoituksesta 11%. Tässä tavoitteena on ollut kannusta yliopistoja sujuvoittamaan opintoprosessejaan kriteerin kuvatessa sujuvuutta ja laatua. Samassa mallissa yliopistot saavat osan rahoituksesta myös ylempien korkeakoulututkintojen suorittaneista, prosenttiosuuden ollessa 15% perusrahoitusmallissa. (OKM 2011b, 34-37)

Yliopistojen ja opetusministeriön väliset neuvottelut puolestaan ovat informaatio-ohjausta. Sopimusneuvotteluissa 2010-luvulle tultaessa tavoitteena on ollut entistä strategisempi asioiden käsittely, missä on painotettu keskeisiä tunnuslukuja (OKM 2011a, 10). Opetusministeriön kirjallinen palaute toimii myös informaatio-ohjauksen välineenä (OPM 2009a, 13-14; OKM 2011a, 6). Kirjallinen palaute otettiin käyttöön vuonna 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa kirjallista palautetta yliopistoille niinä vuosina, jolloin ei käydä sopimusneuvotteluja (OKM 2011a, 11). Laatu- ja laadunvarmistus ovat myös opetusministeriön informaatio-ohjauksen välineitä (OPM 2007, 13-14).

2.4 Opiskelijavalinta

Jo vuoden 2003 opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa on pohdittu opiskelijavalintojen kehittämistä pyrkimyksenä nopeuttaa siirtymistä toisen asteen koulutuksesta korkea-asteelle. Tällöin tehtiin päätös yliopistojen opiskelijavalinnan uudistamisesta. (OKM 2003, 28) OECD suositti Suomelle vuonna 2008 muutosten tekoa opiskelijavalintamenettelyihin siten, että opintoihin siirtyminen olisi sujuvampaa (OKM 2010, 26). Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan siirtyminen on edelleen hidasta toiselta asteelta korkeakoulutukseen. Uusista yliopistoissa aloittavista vain 35% tuli suoraan lukiosta. Tässä on toki suuria alakohtaisia eroja. (OKM 2013, 22-23). Eduskunnassa oli käsittelyssä hallituksen esitys (HE 44/2012) yhteisestä korkeakoulujen hakujärjestelmästä. (OKM 2013, 35)

Eurostudent 2017 -tutkimuksen mukaan 94% korkeakouluopiskelijoista on taustallaan Suomessa suoritettu toisen asteen tutkinto. (OKM 2017, 29). Tällä perusteella toisen asteen todistuksien parempi hyödyntäminen nopeuttaisi opiskelijoiden siirtymistä korkea-asteelle.

Vielä vuonna 2018 pääministeri Sipilän hallitusohjelman kärkihankkeen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti prosessin, jonka tavoitteena oli nopeuttaa nuoria siirtymään opintoihin ja opintojen jälkeen työelämään. Opintojen nopeuttamisen kannalta on oleellista, että siirtymä toisen asteen koulutuksesta yliopistoon on mahdollisimman sujuva eikä välivuosia tule. Suurissa tekniikan ja luonnontieteiden koulutuksissa sekä teologian alalla ensikertalaisia tulee valituksi yliopistoon vuonna 2016 enemmän kuin ei-ensikertalaisia. Näillä aloilla myös hyväksytään suurempi joukko hakijoista koulutukseen. Muiden alojen osalta selkeäsi harvempi ensikertalainen hakija tulee valituksi. Syitä tähän ovat muun muassa erilaiset valintakäytännöt ja alan kiinnostavuus hakijoiden näkökulmasta (niin sanotut hakupainealat esimerkiksi lääketiede ja oikeustiede). (Ahola, Asplund & Vanhala 2016, 23-25) Ahola ym. mukaan opiskelun nopeutuminen näkyy vasta viiveellä tutkintojen suoritusajoissa ja kaikista pyrkimyksistä huolimatta siirtymä toiselta asteelta yliopistoon on edelleen hidas (2016, 55).

2.5 Opintojen ohjaus ja opetussuunnitelma

Opintojen edistymiseen vaikuttavat monet eri asiat. Näitä ovat muun muassa opetussuunnitelmaan liittyvät asiat, opiskelijoiden ohjaus ja ohjaukseen liittyvät palvelut, opiskelijoiden sitoutuminen opintoihinsa ja opiskelijoiden omat opiskelutaidot. Seuraavassa tarkastellaan näitä aiheita aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella.

Yliopistot käyttävät nykyään yhä enemmän resursseja opiskelijoiden ohjaukseen ja ohjauspalvelujen toteuttamiseen. Yliopistojen opintohallinnon ohjaustoimien tavoitteena on saada opinnot etenemään tavoiteajassa ja ehkäistä opintojen keskeytymistä Moituksen ja Vuorisen (2003) mukaan. Ohjaus on keskeinen menettely opiskelijoiden opintojen etenemisessä. Tähän lopputulokseen on päätyntä muun

muassa Beekhovenin, De Jongin ja Van Houtin (2003) tutkimuksen havainto ohjauksen määrästä; suurempi määrä vaikuttaa positiivisesti opintojen etenemiseen.

Ohjausta tehdään myös opetus- ja tutkimushenkilökunnan toimesta. Yhä useammassa yliopistossa on käytössä erilaisia opettajatutorointi- ja mentorointikäytäntöjä. Sneyersin ja De Witten (2018) tutkimuksen mukaan EU:n jäsenvaltioiden yliopistoissa mentorointi parantaa opiskelijoiden sitoutumista opintoihinsa ja nopeuttaa valmistumista. Opetus- ja tutkimushenkilökunta tarvitsee kuitenkin koulutusta ja opastusta, jotta he saavat vaadittavan osaamisen opiskelijoiden tukemiseen (Clegg & Bradley 2006).

Opetussuunnitelmaa ja sen sujuvuutta on tarkasteltu useissa tutkimuksissa. Hailikari ym. (2018) mukaan mallilukujärjestykset auttavat opintojen edistymisessä. Sama havainto on tehty myös Jansenin (2004) tutkimuksessa, missä todettiin opintojen nopeutuneen paremman opetussuunnitelman suunnittelun myötä. Vastaavia tuloksia ovat havainneet myös Cummings, Madduxa ja Richmond (2008). Heidän tutkimuksessaan keskeistä oli löytää uusia arviointimenetelmiä kuormittamatta liikaa henkilöstöä. Haasteena opetussuunnitelmatyöhön on Robertsin (2015) mukaan yliopistojen henkilökunnan ajankäytön, etenkin opetuksen ja tutkimuksen yhdistäminen, mikä vähentää opetussuunnitelmatyöhön käytettävää aikaa.

Yliopistoissa on tehty viimeisten vuosien aikana erilaisia toimia laadunvarmistusjärjestelmää varten muun muassa auditointien vuoksi. Lindblom-Ylänteen (2006) havaintojen mukaan opetuksen laadunparantamisen tavoitteena on saada opiskelijoiden oppimistulokset paremmiksi. Korkealaatuisen opetuksen, ohjauksen ja tuen avulla varmistetaan opintojen sujuvampi eteneminen ja opiskelijoiden parempi sitoutuminen opintoihinsa. Cooken, Bewickin, Barkhamin, Bradley'n ja Audinin (2006) mukaan haasteena kuitenkin on, että yliopistoissa tarjotut ohjauspalvelut eivät välttämättä tavoita eniten niiden tarpeessa olevia opiskelijoita.

Ensimmäisen vuoden opintojen etenemisestä on Haarala-Muhosen, Ruohoniemen, Parpalan, Komulaisen ja Lindblom-Ylänteen (2017) mukaan ennustettavissa opintojen eteneminen: lähes puolet ensimmäisenä vuonna suuren määrän

opintopisteitä saaneista opiskelijoista valmistui viiden vuoden aikana ja lähes 90% seitsemässä vuodessa. Samaan tulokseen ovat päätyneet myös Korhonen ja Rautopuro (2012) ja Beekhoven ym. (2003). Ensimmäisen vuoden tärkeys korostuu opintojen etenemisen lisäksi myös kokemustensa vuoksi (Van der Meer, Jansen & Torenbeek 2010, myös Postareff, Mattsson, Lindblom-Ylänne & Hailikari 2017).

Aholan mukaan 2010-luvulla yliopistoissa vähintään 55 op lukuvuodessa suorittaneiden määrä on kasvanut. Tämä koskee erityisesti opintojen alkuvaihetta. (Ahola ym. 2018, 45) Kuten jo aiemmin on mainittu, yliopistojen ohjaustoimet kohdistuvat tyypillisesti opintojen alkuvaiheeseen, missä pyritään sitouttamaan opiskelijat opiskelualaan ja opiskelijayhteisöön.

2.6 Opiskelutaidot ja orientaatio

Opintojen edistymisessä keskeistä ovat myös opiskelijoiden aiemmissa opinnoissaan omaksumat opiskelutaidot ja opintoihin sitoutuminen. Hailikarin ym. (2018) mukaan motivaation ja innostuksen merkitys on suuri opintojen edistymisessä. Hailikari ja Parpala (2014) ovat havainneet, että opiskelijoiden opiskelutaitoja ja ylipäätään aiempia opiskelukokemuksia ei voi väheksyä.

Myös Saaren mukaan edetäkseen opinnoissaan opiskelijalla täytyy olla hyvät opiskelutaidot, mitkä mittaavat parhaiten yksittäisenä asiana opintomenestystä (2013 30, ks. myös OKM 2017, 20). Opintojen edistymistä parantavat myös erilaiset tukimuodot. Tutkimuksen mukaan näistä hyödyllisimpiä ovat toisilta opiskelutovereilta saatu tuki. Hyötyä on myös oman oppiaineen henkilöstöltä saatu ohjaus. (Saari 2013, 44). Saaren tutkimuksessa havaittiin myös, että opiskelijayhteisöön integroitumisella on merkittävä vaikutus opintojen edistymiseen. Sillä on mahdollista jopa paikata huonomman motivaation aiheuttamia vaikutuksia ja samalla integroituminen pienentää opintojen keskeyttämisen riskiä (Saari 2013, 66).

Opiskelijoiden orientaatio on keskeinen, jotta opiskelijat kokevat kuuluvansa akateemiseen yhteisöön ja ovat yhteydessä opiskelijatovereihinsa, mentoreihin ja opettajiin ja saavat sitä kautta kokemuksen akateemisesta kulttuurista (Zepke ym.

2011). Tämä myös tiivistää opiskelijoiden ja henkilökunnan kanssakäymistä, mikä parantaa opiskelijoiden opintosuorituksia (Cummings ym.2008).

McGhien (2017) tutkimuksen keskeisinä tuloksina havaittiin, että menestyksekkäs oppiminen alkaa opiskelijoista itsestään ja opiskelijat eivät pärjää omillaan; he tarvitsevat ohjausta opintoihinsa. Espanjassa toteutetun tutkimuksen mukaan opiskelijoiden sosioekonomisella taustalla on vaikutusta opintojen edistymiseen (Lassibille & Lucia Navarro Gomez 2009). Tilanne on ilmaisesta yliopistokoulutuksesta huolimatta sama myös Suomessa. Myrskylän (2009) tutkimuksen mukaan edelleen koulutus periytyy ja korkeakoulutettujen vanhempien lapset hakeutuvat useammin korkeakoulutukseen.

Opintojen edistymistä pohdittaessa on hyvä tarkastella opiskelijoiden asenteita ja kokemuksia. Zaitsevan, Milsomin ja Stewartin tutkimuksessa (2013) havaittiin, että toisen vuoden opiskelijat olivat eniten huolissaan opintojensa edistymisestä ja kolmantena vuonna saavutukset (valmistuminen) oli tärkeämpää. Nämä poikkesivat selkeästi ensimmäisen vuoden opiskelijoiden vastauksista, mistä kävi ilmi, että heidän suurin huoli oli sosiaalinen ja akateeminen sopeutuminen. Ylipäätään voidaan todeta, että opiskelijoiden sosiaalisilla suhteilla on merkitystä opintojen edistymiseen. Dazan (2016) on tarkastellut opintomenestystä ja sosiaalisten suhteiden yhtälöä espanjalaisten opiskelijoiden keskuudessa. Hänen mukaansa myös sosiaaliluokalla oli merkitystä opintomenestykseen.

Opintoihin sitoutuminen on myös yksi keskeinen opintojen edistymiseen vaikuttava tekijä. Muun muassa Hailikari ja Parpala (2014), Van der Meer ym. (2010) sekä Beekhoven ym. (2003) ovat havainneet, että opintoihin kiinnittymisellä on suuri merkitys opintojen etenemiseen. Korhosen ja Rautopuron (2012) mukaan hitaalle opintojen edistymiselle tyypillistä ja opintojen keskeyttäminen väliaikaisesti, opintoihin käytetty vähäinen aika ja alan tai korkeakoulun vaihtaminen. Samaan on myös kiinnittänyt huomiota Tinto (2017). Hänen havaintonsa mukaan tällöin opiskelijoiden sitoutuminen opintoihinsa ei ole niin tiivis kuin yliopisto toivoisi.

Opiskelijan henkilökohtaisten ominaisuuksien, muun muassa motivaation vaikutusta on tarkasteltu Juhani Saaren (2013) laajassa tutkimuksessa, mikä käsitteli opiskelijoiden opintojen sujuvuutta Aalto yliopistossa ja Helsingin yliopistossa. Opiskelijan vahvalla motivaatiolla on mahdollista korjata muiden osa-alueiden puutteita (Saari 2013, 22). Tutkimuksen mukaan motivaatiota lisääviä tekijöitä ovat muun muassa tulevaisuuden työllisyysnäkömät, perheellisyys ja vahva integroituminen opiskelijayhteisöön (Saari 2013, 38). Samansuuntaisia tuloksia on myös *Eurostudent VI* –tutkimushankkeeseen pohjautuvassa opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa, missä tutkittiin opiskelijoiden opintojen etenemistä opiskelijoiden kokemana. Myös sen mukaan opiskelijan oma asenne ja motivaatio ovat keskeisiä tekijöitä opintojen etenemisessä (OKM 2017a, 20)

Sitoutumisen puutteeseen voi vaikuttaa moni asia. Rosenbaum, Iwanaga Becker, Cepa ja Zapata-Gietl (2016) ja McGhie (2017) ovat havainneet, että opiskelijoiden opinnot edistyvät paremmin, mikäli heidän odotuksensa korkeakouluakohtaan täyttyivät. Tinton (2017) havainnon mukaan opiskelijoiden syyt valita juuri tietty yliopisto, ovat moninaisia. Kuitenkin Lassibile ja Lucia Navarro Gomez (2009) ovat sitä mieltä, että toiseen tai kolmanteen alavaihtoehtoon päätyminen ei vaikuttaisi merkittävästi opintojen edistymisen hidastumiseen niiden joukossa, jotka valmistuvat.

Opiskelijat, joilla on hyvät itsesäätelytaidot, etenevät paremmin yliopisto-opinnoissaan (Hailikari ym. 2018, Van der Meer ym. 2010). Samaan tulokseen ovat päätyneet Trautwein ja Bossen (2017), jotka havaitsivat, että tyypillisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoilla on hankaluuksia itsesäätelyssä ja opiskelijaelämäänsä sopeutumisessa.

Yksittäisistä tekijöistä muun muassa opiskelijan ikä on Lassibillen ja Lucia Navarro Gomezin (2009) mukaan keskeinen tekijä yliopisto-opintojen nopeassa etenemisessä Espanjassa. Myös opiskelijoiden sosioekonominen tausta vaikutti opintojen edistymiseen. Isän koulutustaso oli merkityksellinen, jos isällä oli yliopistotutkinto, myös lapsen valmistuminen on todennäköisempää. Samoin myös lukio, josta opiskelija tulee yliopistoon, on merkittävä hänen myöhemmän menestyksensä

kannalta korkeakoulussa (Shulruf, Hattie & Tumen 2008). Zepke ym. ovat havainneet myös yhteyden opiskelijan opintojen edistymisen ja terveyden, perheen, työn ja taloudellisten seikkojen välillä (2011).

Opintojen edistymistä on pyritty myös tarkastelemaan etsimällä opiskelijaryhmien käyttäytymisestä yhdenmukaisuuksia. Robinsonin (2004) tutkimuksessa havaittiin opiskelijoiden epäonnistumisten, siirtymisen ja keskeyttämisten ajoittuminen opintojen aikana. Tutkimusten tuloksena on myös kehitetty teoria (Robinson & Bornholt 2007), jonka avulla ymmärretään opiskelijan etenemistä tarkasteltuna eri näkökulmista (muun muassa sisältö, henkilökohtaiset ominaisuudet ja aika). Zepke ym. (2011) mukaan, jos opiskelija kokee että hänen elämässään on menossa liian paljon, hän keskeyttää helpommin opintonsa. Haasteita tuovat toki myös henkilökohtaiset terveysongelmat, taloudelliset haasteet, sosiaalisten suhteiden ongelmat ja huollettavien tarpeet.

Mielenkiintoinen havainto Beekhoven ym. (2003) tutkimuksesta on naisten vaikutus tutkinto-ohjelman opintojen etenemisessä. Heidän mukaansa mitä enemmän tutkinto-ohjelmassa on naisia, sitä paremmin kaikki etenevät opinnoissaan.

Myönteinen tulevaisuusorientaatio nousee tärkeäksi opintoja edistäväksi tekijäksi opetus- ja kulttuuriministeriön *Eurostudent*-tutkimukseen liittyvässä julkaisussa. Sen mukaan luottavaisesti tulevaisuuteen suhtautuvien opiskelijoiden opinnot etenevät todennäköisemmin tavoitteiden mukaisesti kuin niillä, joiden suhtautuminen tulevaisuuteen oli negatiivisempi. (OKM 2017a, 28) Samaa aihetta on tarkasteltu myös vuosina 2010 ja 2014 julkaistuissa opiskelijatutkimuksissa. Vuoden 2010 tutkimuksessa kolme neljästä ja vuoden 2014 tutkimuksessa neljä viidestä yliopisto-opiskelijasta suhtautui luottavaisesti tulevaisuudennäkymiinsä. (OKM 2010a 53, OKM 2014 34)

2.7 Opintojen rahoittaminen

Opintojen aikana opiskelijoiden täytyy tulla tavalla tai toisella toimeen. On luonnollista, että mitä vähemmän opiskelijoiden tarvitsee pohtia taloudellisia asioita, sen

paremmin he voivat keskittyä olennaiseen, opintojen suorittamiseen. Tähän lopputulokseen ovat päätyneet muun muassa Lassibille ja Lucia Navarro Gomezin (2011) sekä Hofman ja Van den Berg (2000). Jacom ja Gokbel (2018) ovat tarkastelleet artikkelissaan Aalto yliopiston oppimistuloksia ja taloudellisia näkymiä.

Työskentely opintojen aikana hidastaa opintojen etenemistä (ks. Van Den Berg & Hofman 2005; Hailikari ym. 2018). Toisaalta Hailikari ja Parpala (2014) ovat todenneet, että samat tekijät saattoivat olla edistäviä ja hidastavia opintojen etenemisessä. Zepke ym. (2011) väittävät opiskelijan sitoutumisen opintoihin olevan vähäisempää, mikäli opiskelija työskentelee osa-aikaisesti opintojensa aikana. Kuitenkin Jääskelä, Nykäsen ja Tynjälän (2018) tutkimuksessa tarkastellut geneeriset työelämätaidot auttavat opintojen jälkeisessä työelämässä. Nykyaikaisen työelämän vaatimuksiin pyritään myös alanvaihdolla. Tällä on kuitenkin Lindbergin (2014) mukaan pidentävä vaikutus opintoaikaan.

Kivisen ja Hedmanin (2000) tutkimuksen mukaan Suomessa on opintotuen saamisesta huolimatta ollut tyypillistä työskennellä 1-4 kuukautta vuodessa opintojenkin aikana. Työskentely on taloudellisesta näkökulmasta monessa tilanteessa opiskelijalle jopa välttämättömyys. Opintojen aikainen työskentely nähdään tyypillisesti opintoja pitkittävänä seikkana muun muassa Lindbergin (2014) mukaan, tämä on erityisen tyypillistä tekniikan alalla (TEK 2018). Tätä tukee myös *Eurostudent 2017* tutkimuksen havainto, minkä mukaan suurimpana opintoja hidastavana tekijänä on riittävän hyvän taloustilanteen saavuttaminen. (OKM 2017a). Toisaalta kuitenkin työelämätaitoja olisi hyvä omaksua jo opintojen aikana, ja tämän on myös Jacobin ja Gokbelin (2018) mukaan yksi oppimistuloksia parantava tekijä.

Suomessa opintotuki on ollut jatkuvassa muutoksessa 1990-luvulta lähtien. Viimeisin trendi muutoksessa on ollut opintotuen sitominen tutkintoon ja sen myötä rajaaminen erikseen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon. Samaan aikaan opintotuki on muuttunut entistä enemmän lainapainotteiseksi. (Uusitalo 2016) Toisaalta opintotuen avulla pyritään kannustamaan opiskelijoita päätoimiseen opiskeluun (OKM 2011, 49).

Työssäkäynti hidastaa opintoja sen vaatiman ajan vuoksi. Mitä enemmän opiskelija käyttää aikaa opintoihinsa, sen todennäköisemmin ne etenevät vauhdikkaammin (OKM 2017a, 30). Saaren havainnot tukevat tätä tulosta, työssäkäynti hidastaa tyypillisesti opintoja. Opiskelijat, jotka käyvät yli 20 tuntia viikossa töissä, suorittavat vähemmän opintoja. Toisaalta on myös aloja, joissa työskentelyn ja opintojen yhdistäminen onnistuu ilman vaikutusta opintojen edistymiseen. (2013, 78). Opetus- ja kulttuuriministeriön opintojen nopeuttamista selvittävän työryhmämuistion mukaan osalle opiskelijoista työssäkäynti on välttämätöntä toimeentulon kannalta. Samaan aikaan osalle opiskelijoista työkokemuksesta on suuresti hyötyä myöhemmän työuran kehityksen kannalta. (OKM 2010, 44)

2.8 Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta

Aiemman tutkimuksen perusteella on havaittavissa, että käsitteiden kirjo, jolla opintojen edistymistä tarkastellaan, on laaja. Käsitteiden taso on myös hyvin moninainen: yhtäällä puhutaan koko opintourasta, toisaalla pyritään esimerkiksi opintojen ohjauksen avulla vaikuttamaan yksittäiseen opiskelijaan.

Hallitusohjelmien, opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmien sekä työryhmämuistioden ja selvitysten katsauksesta on havaittavissa, että yliopisto-opintoja on pyritty nopeuttamaan useiden vuosien ajan erilaisilla keinoilla. Hallitusohjelmissa linjatut työurien pidentämistavoitteet ovat realisoituneet opintotuen muutoksilla, yliopistojen taloudellisella ohjauksella, rakenneuudistuksella ja opiskelijavalintaan tehdyillä muutoksilla.

Valtion taloudellisten kannustimien avulla yliopistot pyrkivät toimillaan pääsemään tavoitteisiinsa. Valmistuneiden määrän ja nopeamman valmistumisen ollessa yliopistojen tavoitteita pyritään yliopiston sisäiset toimet organisoimaan siten, että tavoitteisiin olisi mahdollisimman todennäköistä päästä. Samaan aikaan tämä toiminta palvelee myös valtion tavoitetta työurien pidentämisestä.

Opintojen nopeuttamista on aiemman tutkimuksen perusteella pyritty parantamaan muun muassa lisäämällä ohjausresursseja sekä yleiseen opintohallintoon että

lisäämällä opetus- ja tutkimushenkilöstön ohjaustaitoja, jotta hekin voivat osallistua opiskelijoiden ohjaukseen ja edesauttaa opintojen nopeutumista. Myös opetussuunnitelmatyöllä ja sen paremmalla suunnittelulla, lukujärjestyksillä ja opiskelijan kuormituksen tasaamisella lukuvuoden ajalle pyritään nopeuttamaan yliopisto-opiskelijan opintoja. Etenkin opintojen alkuvaiheen ohjauksella pyritään sitouttamaan opiskelijat yliopistoon ja opintoalaansa. Tällä on suuri vaikutus opintojen myöhemmälle etenemiselle, mitä tukee useiden tutkimusten mukaan ensimmäisen vuoden opintojen edistymisen yhteys opintojen etenemiseen kokonaisuudessaan.

Opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet ja opiskelutaidot ovat keskeisiä, kun tarkastellaan yksittäisen opiskelijan opintojen edistymistä. Opintojen edistymiseen vaikuttaa suuresti myös opiskelijan henkilökohtainen elämäntilanne ja hänen tulevaisuusorientaationsa.

Opintojen päätoimisuutta suomalaisissa yliopistoissa pyritään lisäämään opintotuen avulla. Tällä pyritään myös vähentämään opiskelijoiden opintojen aikaista työssäkäyntiä, sillä sen on todettu hidastavan opintoja. Samaan aikaan työskentely kuitenkin tuottaa opiskelijoille tärkeitä työelämätaitoja.

3 Tutkimusaineisto ja metodit

Tässä luvussa tarkastellaan tutkittavaa aineistoa ja sen hankintaa. Tämän lisäksi tarkastellaan laadullista tutkimusta tämän tutkimuksen kannalta. Sen jälkeen tässä luvussa perehdytään käsiteanalyysin taustaan ja muutamisiin käsiteanalyysimenetelmiin. Tarkasteltavat menetelmät ovat Näsin malli käsiteanalyysista, terminologinen malli, tulkitseva käsitetutkimus ja Wilsonin mallin Walkerin ja Avantin sovellus. Jokaisen menetelmän kohdalla perehdytään sen prosessin vaiheisiin ja perustellaan, miltä osin menetelmä olisi soveltuva tässä tutkimuksessa. Tässä pro gradu –tutkielmassa käytetään Walkerin ja Avantin mallia, minkä soveltuvuus ja valinta perustellaan myös mallien tarkemmassa tarkastelussa.

3.1 Tutkimusaineiston hankinta ja kuvaus

Tutkimukseni aineisto koostuu kahdesta hallitusohjelmasta ja näiden hallitusohjelmien aikakausien opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioista ja selvityksistä koskien opintojen nopeuttamiseen liittyvää aihepiiriä. Tutkimusaineisto on kuvattu taulukossa kaksi.

Taulukko 2. Tutkimusaineisto

Hallitusohjelma	Opetus- ja kulttuuriministeriön dokumentit
Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma: Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi	Koulutus ja tutkimus 2007-2012
	Opintotuen rakenteen kehittäminen : Tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakoulussa (2009)
	Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio (2010)
	Opiskelijatutkimus 2010 : Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu
Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma: Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi	Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016
	Opintotuen rakenteen kehittäminen 2012
	Monipuoliset ja sujuvat opintopolut Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio (2013)
	Opiskelijatutkimus 2014: Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu

Hallitusohjelmissa luodaan hallituskauden yleiset linjaukset ja niistä johdetuissa opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa luodaan tarkemmat ja konkreettisemmat menettelyt hallitusohjelmien toteuttamiseksi. Selvitykset ja työryhmämuistiot paneutuvat osaltaan tarkemmin aihepiiriin.

Aineistoni koostuu verkosta löytyvästä materiaalista. Valitut analysoitavat hallitusohjelmat on noudettu Valtioneuvoston verkkosivuilta. Opetus- ja kulttuuriministeriön dokumentit on haettu Valtioneuvoston Valto-julkaisuarkistosta.

3.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2017, 55) laadullinen tutkimus on kokonaisuus, missä korostuu analyysi. Laadulliselle tutkimusotteelle on myös tyypillistä tarkastella aineistoa kokonaisuutena. Tutkimuksen tuloksena nähdään tutkijan tulkinta. (Alasuutari 2012, 30-34) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei myöskään ole saavuttaa tilastollisia yleistyksiä. Tämän sijaan pyrkimyksenä on ymmärtää toimintaa, pyrkiä kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai tulkita ilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 73; Vikka 2015, 44) Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto (Tuomi & Sarajärvi 2017, 62).

Laadullinen tutkimus voi olla teoreettista tai empiiristä. Tuomen ja Sarajärven mukaan teoreettisella ja empiirisellä tutkimusmenetelmällä voidaan tutkia samaa ilmiötä, keskeistä on tarkastelun näkökulma (Tuomi & Sarajärvi 2017, 20; Alasuutari 2012, 32). Empiirisessä analyysissä keskeisiä ovat aineiston keräämis- ja analysointitavat. Tällöin tutkimuksen raportissa on tärkeää kuvata tavat, joilla aineisto on koottu, se on myös osa tulosten uskottavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 20-21) Teoreettisessa tutkimuksessa puolestaan korostuvat argumentointi ja lähdeaineiston käyttö. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 21).

Tehtäessä laadullista tutkimusta tutkimusaineiston koolla ei ole merkitystä. Aineiston tulee kuitenkin olla riittävä, jotta se voi toimia välineenä ilmiön ymmärtämisessä tai

siitä on muodostettavissa mielekäs tulkinta. Oleellista onkin arvioida, millaisella aineistolla saadaan riittävän kattava kuva tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 73; Vikka 2015, 97)

Laadullisen tutkimuksen vaiheet etenevät tyypillisesti aiheenvalinnan ja kirjallisuuden tarkastelun jälkeen tutkimusongelman hahmottamiseen ja tutkimuksen metodologian ja metodin pohdintaan. Tämän jälkeen kerätään aineisto, analysoidaan se ja kirjoitetaan raportti (Tuomi & Sarajärvi 2017, 131).

Tässä pro gradu –tutkielmassa on noudatettu Tuomen ja Sarajärven kuvaamaa tutkimuksen prosessia. Aiheenvalinnan jälkeen on perehdytty laajasti sekä artikkeleihin että hallitusohjelmiin ja opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmiin, selvityksiin ja työryhmämuistoihin opintojen nopeuttamisen teemasta. Tämän jälkeen on pohdittu, mikä on tutkimusongelma ja millaisella metodilla se olisi ratkaistava. Tässä tutkielmassa käytetään teoreettista tutkimusmenetelmää, käsiteanalyysia, tutkimusaineiston analyysissa. Tutkittavana kohteena eli tapauksena dokumenttiaineisto valitulta ajanjaksolta. Tutkimusaineisto on teoreettinen, tässä tutkimuksessa ei ole oleellista aineiston keräämistä, vaan valitun aineiston käyttö analyysissa. Kyseessä on siis laadullinen tutkimus jonka tutkimusmenetelmänä käytetään teoreettista analyysimenetelmää, käsiteanalyysiä. Varsinaisen tutkimusaineiston valinnan jälkeen on perehdytty huolellisesti aineistoon ja tehty käsiteanalyysi.

3.3 Käsiteanalyysin taustaa

Käsitetutkimus jakautuu kahteen eri päähaaraan, perinteiseen käsiteanalyysiin ja tulkitsevaan käsitetutkimukseen (Takala & Lämsä 2001). Se voi toimia itsenäisenä tutkimusotteena ja toisaalta se voi toimia pohjana empiiriselle tutkimukselle (Puusa 2008). Käsiteanalyysi on systemaattinen prosessi, mikä antaa mahdollisuuden tutkijalle tutkia käsitteen perusominaisuuksia sisältäen sen rakenteen ja toiminnan. (Schiller 2018)

Käsiteanalyysistä on vähän löydettävissä suomalaista metodikirjallisuutta. Menetelmää sovelletaan tyypillisesti hoitotieteissä (Ks. Kostianen & Hupli 2012). Tämä on myös selvästi havaittavissa tehdessä tietokantahakuja. Valtaosa käsiteanalyysia soveltavista artikkeleista käsittelee eri hoitotieteen aiheita. Puusan (2008) artikkelissa käsiteanalyysia tarkastellaan liiketalouden näkökulmasta. Takala ja Lämsä (2001) puolestaan ovat kehittäneet oman tulkitsevan käsitetutkimuksen metodinsa organisaatio- ja johtamistutkimukseen. Suomalaisista tutkijoista Anita Nuopponen on tehnyt artikkeleita käsiteanalyysista, myös hoitotieteisiin liittyen. Hänen tavoitteenaan on ollut luoda erilaisia apuvälineitä tutkijoiden käyttöön (Nuopponen 2010). Myös Näsi (1980), johon Nuopponen (2009) ja Puusa (2008) viittaavat, on keskeisimpiä suomalaisia lähteitä käsiteanalyysia tarkasteltaessa (Nuopponen 2009 ja 2010 mukaan).

Käsiteanalyysilla on kolme eri tasoa: Todellisuuden taso, käsitteiden taso ja ilmaisutaso. Todellisuudentason käsiteanalyysin esimerkkinä on esimerkiksi lääkäri, joka etsii oireiden perusteella uusia sairauksia. Käsitteiden tasolla puolestaan tarkoitetaan valmiiden käsitteiden muokkaamista, selventämistä tai alan todellisuuteen perehtymistä. Tästä esimerkkinä on esimerkiksi teknisen kirjoittajan työ hänen perehtyessään tuotteeseen ja pyrkiessään välittämään tiedot tuotteesta kuluttajalle. Kolmantena tasona on ilmaisutaso, termit ja tekstit. Tässä havainnollistavana esimerkkinä toimii esimerkiksi lehtiartikkeli, joka selvittää termejä ja vaikeita sanoja. (Koskela & Pilke 2003).

Tutkijan on pystyttävä hahmottamaan käsitteen suhde muihin käsitteisiin. Kaikessa tutkimuksessa on oleellista analysoida käsitteitä. Kun käsiteanalyysia käytetään tutkimusmenetelmänä, tutkimuksella voi olla erilaisia tavoitteita. Näitä voi olla muun muassa yhdenmukaisen määrittelyn tai ymmärryksen löytäminen, tarkoitus antaa eri käsitteille täsmällinen operationaalinen määritelmä. Kun tutkijat yli tieteenalarajojen pystyvät päätyään yhteiseen käsitteiden määrittelyyn, ymmärrys lisääntyy ja asioita on mahdollista tarkastella eri tieteenalojen välillä. Kuitenkin Puusan mukaan tämä ei tarkoita yhteisymmärrystä käsitteen sisällöstä tai merkityksestä. Kun tavoite täsmällisestä määritelmästä saavutetaan, tutkijoiden on mahdollista arvioida esimerkiksi erilaisia mittareita tai kehittää mahdollisia uusia mittausvälineitä. Tutkijan

tausta vaikuttaa käsiteanalyysin lopputulokseen, sillä sen tavoite on riippuvainen tutkijan taustaoletuksista ja tutkimuksen lähtökohdista. (Puusa 2008)

3.4 Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä

Seuraavassa tarkastellaan käsiteanalyysia tutkimusmenetelmänä. Tarkastelun kohteena ovat neljä erilaista menetelmää, jota käsiteanalyysissa käytetään: Juha Näsin malli, terminologiseen teoriaan perustuva malli, tulkitseva käsiteanalyysi ja Wilsonin malli Walkerin ja Avantin mukaan. Käsittemallien tarkastelun yhteydessä arvioidaan niiden soveltuvuutta tähän tutkimukseen tavoitteena perustella, miksi tähän tutkimukseen on valittu juuri Wilsonin mallin sovellus Walkerin ja Avantin mukaan.

3.4.1 Näsin malli

Juha Näsi (1980) jakaa käsiteanalyysin vaiheet neljään pääluokkaan: (Puusan 2008 ja Nuopposen 2009 mukaan)

1. tietopohjan muodostaminen
2. ulkoinen analyysi
3. sisäinen analyysi
4. päätelmien muodostaminen

Ensimmäisessä vaiheessa tutkija kokoaa yhteen tarkastelun kohteena olevat käsitteet, jotka hän on omaan osaamiseensa perustuen ensin reflektoinut. Ulkoisessa analyysissä paikannetaan pääkäsitteet ja verrataan niitä lähikäsitteisiin. Sisäisessä analyysissä eritellään käsitteet ja vertaillaan niitä keskenään. Viimeisessä vaiheessa tutkijan tehtävänä on muodostaa päätelmät ja raportoida ne. (Puusa 2008, Nuopponen 2009) Merkillepantavaa on Puusan ja Nuopposen tulkinta vaiheiden järjestyksestä: Puusan mukaan toisena vaiheena on sisäinen analyysi ja kolmantena ulkoinen analyysi. Vaihtoehtoisesti Puusa nimittää ulkoista analyysia sisäiseksi ja päinvastoin. Toisaalta näiden analyysien järjestyksen merkitys vähenee, sillä analyysille on tyypillistä tehdä vaiheita päällekkäin ja useampia kertoja. Näsin mallin tavoitteena on Nuopposen mukaan käsiteongelmien ratkaisemisen, minkä tuloksena

on kokonaan voi olla myös uusi käsite. (Nuopponen 2009) Näsin malli painottuu analytiikkaan, siinä on hyvin vähän tulkintaa (Takala & Lämsä 2001)

Näsin mallissa katetaan käsiteanalyysin eri työvaiheet. Mikäli tässä tutkielmassa sovellettaisiin Näsin mallia, se alkaisi laajalla opintojen nopeuttamisen käsitteen tarkastelulla kotimaisessa ja kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa, hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenteissa ja mahdollisesti myös yliopistojen sisäisissä dokumentaatioissa. Toisessa vaiheessa tarkasteltaisiin opintojen nopeuttamisen lähikäsitteitä ja yläkäsitteitä. Sisäisen analyysin vaiheessa tarkasteltaisiin vielä tarkemmin opintojen nopeuttamisen käsitettä ja eriteltäisiin sen erilaisia näkemyksiä. Viimeisessä vaiheessa luokiteltaisiin saatuja tuloksia ja hyväksyttäisiin tai muunneltaisiin olemassa olevaa käsitettä tai mahdollisesti luotaisiin uusia käsitteitä tai käsitejärjestelmä (Nuopponen 2009). Tässä tutkimuksessa sovelletaan Näsin mallin ensimmäistä vaihetta, tutkimus alkaa laajan tietopohjan hankinnalla. Myös tutkimuksessa käytettävä analyysi, Näsin mallissa sisäinen ja ulkoinen analyysi, toteutuu tässä tutkimuksessa, osin myös yhtäaikaisesti. Näsin malli on kuitenkin epätarkka ja osin epätäsmällinen, minkä vuoksi sen soveltaminen täysin olisi haastavaa.

3.4.2 Terminologinen malli

Anita Nuopponen tarkastelee terminologisen teorian pohjalle rakentuvaa käsiteanalyysia (Koskela & Pilke 2003). Nuopposen mukaan terminologian teoria luo lähtökohdan systemaattiselle käsiteanalyysimenetelmälle. Ytimenä on käsitteiden välisten suhteiden ja käsitejärjestelmien selvittämisen tärkeys, kun käsitteitä analysoidaan. (Nuopponen 2010).

Terminologista tutkimusta mallinnusta on tehnyt muun muassa Picht. Tässä mallissa keskeistä tavoitteena on laatia systemaattisia sanastoja. Vaikka Pichtin malli onkin laajempi kuin käsiteanalyysi, siinä on kuitenkin samat elementit kuin käsiteanalyysissa. (Nuopponen 2010)

Pichtin mallin Nuopposen (2010) mukaan

1. Yleiset pohdinnat
2. Työstettävän erikoisalan rajaaminen
3. Erikoisalan jakaminen pienempiin osiin
4. Lähdeaineiston kokoaminen ja arviointi
5. Käsitteiden ja termien poiminta ja alustava järjestäminen; tarpeellisen tiedon kerääminen
6. Käsitejärjestelmän laatiminen
7. Terminologinen analyysi, aineiston systemaattinen työstäminen

Ensimmäisessä vaiheessa pohditaan tavoitteita, rajauksia ja resursseja. Näistä edetään käsiteltävän erikoisalan rajaamiseen ja sen jakamiseen (vaihe 3). Neljännessä vaiheessa kootaan tarvittava lähdeaineisto. Viidennessä vaiheessa poimitaan käsitteitä ja termejä ja järjestetään ne alustavasti. Kuudennessa vaiheessa laaditaan käsitejärjestelmä, mitä tyypillisesti havainnollistetaan graafisella esityksellä. Seitsemännessä vaiheessa tehdään varsinainen analyysi. Tällöin tavoitteena on selvittää laaditun järjestelmän avulla alan käsitteiden sisältö. (Nuopponen 2010)

Terminologisen mallin vaiheet osin samoja Walkerin ja Avantin kanssa. Merkittävänä erona on kuitenkin menetelmien peruslähtökohta: Walkerin ja Avantin käsiteanalyysi alkaa vain yksittäisen termin tai sanan käsittelystä, Pichtin terminologisessa mallissa lähdetään etenemään koko rajatun alan käsitteistöstä. Pichtin malli on tarkoitettu erityisesti sanastojen luomista varten. Sanastyössä on tärkeää käsitteiden suhteiden selvittäminen ja johonkin kokonaisuuteen liittyvien käsitteiden kuvaaminen. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on keskittyä yhden käsitteen tarkasteluun, ei niinkään koko alan käsitteistön tutkimiseen ja siinä esiintyvien käsitteiden suhteiden tarkasteluun. Prosessi, jota terminologisessa mallissa käytetään, on joiltain osin sama tähän tutkimukseen valitun Walkerin ja Avantin mallin kanssa. Molemmissa tärkeää on pohtia alussa asetettavia tavoitteita ja koota lähdeaineisto, johon analyysi perustuu.

3.4.3 Tulkitseva käsitetutkimus

Takala ja Lämsä ovat luoneet tulkitsevan käsitetutkimusmallin. Se on erityisesti organisaatio- ja johtamistutkimuksen väline, jonka prosessi nähdään

hermeneuttisena kehänä. Tulkitseva käsitetutkimus jakautuu neljään lajiin, heuristinen ja teoriaa seuraileva tulkitseva käsitetutkimus ja kuvaileva ja kriittinen tulkitseva käsitetutkimus. (Takala & Lämsä, 2001)

Takala ja Lämsä määrittelevät tulkitsevan käsitetutkimuksen tutkimukseksi, jossa painottuu enemmän tulkinta kuin teoreettisen filosofian mukainen käsiteanalyysin menetelmä. Olemassaolevaan tekstiaineistoon perustuvaa tulkitsevaa tutkimusta käyttää aineistonaan esimerkiksi käsitteistä kirjoitetut tekstit, elämäkerrat, kirjeet, päiväkirjat, taulut, logot. Empiirinen tulkitseva tutkimus puolestaan käsittelee esimerkiksi haastatteluita tai havainnoiteja. Ensimmäisessä tutkija ei ole vuorovaikutuksessa aineiston tuottajan kanssa, jälkimmäisessä puolestaan on. (Takala ja Lämsä 2001)

Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa kirjoittaminen on keskeinen tulkinnan apuväline, se ei ole vain tutkimuksen tuloksen saattamista raportin muotoon. Tässä menetelmässä myös tutkimuksen lopuksi havaittu epäolennainen on tärkeää kirjata muistiin. Tulkitsevan käsitetutkimuksen ja luokittelun keskeinen ero on tutkijan kontribuutio: tulkitsevassa käsitetutkimuksessa tutkimuksen tuloksena on merkitystulkinta. Tämän lisäksi tutkija kytkee tulkitun käsitteen teoreettisen viitekehyksen kautta tieteelliseen keskusteluun. Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa tutkija valitsee tiukan teoreettisen lähestymistavan tai käsitteistä ja niiden määritelmistä lähtevän lähestymisen. Tässä menetelmässä keskeistä on myös lähdekritiikki, mikä kohdistetaan sekä teoreettiseen näkökulmaan että käytettäviin lähteisiin. (Takala & Lämsä 2001)

Tulkitsevassa käsitetutkimuksessa käsitteet ja niiden merkitykset nähdään jatkuvasti muuntuvina prosesseina. Käsitteillä on useita merkityksiä (Takala & Lämsä 2001). Tässä pro gradu-tutkielmassa on tarkoituksena tarkastella valitulla ajanhetkellä tuotettua aineistoa opintojen nopeuttamisen käsitteestä. Tavoitteena on havaita opintojen nopeuttamisen käsitteen piirteitä eikä niinkään keskittyä käsitteen merkityksen muuttumiseen eri tilanteissa. Takalan ja Lämsän tulkitsevasta käsitetutkimuksesta ei kerrota tarkemmin prosessia, kuinka tutkimus olisi tehtävä, mikä on keskeisin syy, että tätä menetelmää ei sovelleta tässä tutkielmassa.

3.4.4 Wilsonin malli Walkerin ja Avantin mukaan

Tutkimusmenetelmänä käsiteanalyysi koostuu Puusan mukaan kahdeksasta eri vaiheesta. Metodisena lähtökohtana on hoitotieteisiin 1960-luvulla kehitetty Wilsonin malli, mitä Walker ja Avant ovat muotoilleet. (2008). Samaa mallia kuvaavat myös muun muassa Schiller (2018) ja Nuopponen (2010). Seuraavassa kuvataan käsiteanalyttisen tutkimuksen eri vaiheet. On tärkeää huomata, että vaiheet ilmenevät tutkijan työssä käytännössä päällekkäin, vaikka ne esitetään erillisinä.

1. Käsitteen valinta ja alkuperän tunnistaminen
2. Analyysin tavoitteiden asettaminen
3. Käsitteen erilaisia tulkintatapoja
4. Käsitteen ominaispiirteiden tunnistaminen ja kriittisten ominaispiirteiden nimeäminen
5. Malliesimerkin laatiminen
6. Lähikäsitteiden tarkastelu
7. Ennakkoehtojen ja seurausten kuvaaminen
8. Empiiristen tarkoitteiden nimeäminen

Ensimmäisessä vaiheessa tutkija valitsee kiinnostuksen ja analyysin kohteena olevan käsitteen. Tutkijan on tärkeä pystyä perustelemaan valintansa. Valitun käsitteen olisi oltava riittävän tunnettu, mutta ei liian laaja. Tässä vaiheessa tutkijan olisi syytä kysyä itseltään muun muassa seuraavia kysymyksiä: Millä muilla tieteenaloilla käsitettä käytetään? Mikä on käsitteen alkuperä? Onko käsitteellä muita merkityksiä? Millaista ilmiötä käsitteellä on mahdollista kuvata? Toisessa vaiheessa tutkijan on perusteltava, miksi on hän laatimassa analyysia ja mitkä ovat sen tavoitteet. (Puusa 2008)

Kolmannessa vaiheessa tutkija kertoo, miten käsitettä on tarkoitus käyttää. Tutkijan tavoitteena on havaita mahdollisimman laajasti esimerkkejä käsitteen käytöstä. vaiheessa olisi tarpeen myös tarkastella käsitteen yleiskielen merkitykset sanakirjoissa. Tässä vaiheessa tutkimuksen kannalta on hyödyllistä perehtyä laajasti käsitteen käyttötapoihin, jotta tutkijalla on käsitys ja hyvä kokonaiskuva käsitteen käytöstä. Puusan mukaan kolmannesta vaiheesta voidaan nähdä yhteys hermeneuttisen kehän periaatteeseen; esiyymmärrystä laajennetaan

kirjallisuuskatsauksen kautta. Laaja tarkastelu mahdollistaa tutkijan havainnoida pääkäsitteet ja niiden erityispiirteet ja antaa osaamisen erottaa pääkäsitteen lähikäsitteistä. Hermeneutiikan ja käsiteanalyysin yhteys liittyy tutkimusprosessin etenemiseen. (Nuopponen 2010, Puusa 2008)

Käsiteanalyysin neljännessä vaiheessa tutkijan tavoitteena on nimetä analysoitavan käsitteen ominaispiirteet. Schillerin mukaan tämä on prosessin kriittisin vaihe (2018). Viidennessä vaiheessa tutkijan havainnoissa kirjallisuudesta käsitteeseen liittyviä piirteitä hänen on mahdollista hahmotella käsitettä ja laatia esimerkkejä käsitteen käytöstä. Kuudes vaihe tarkastelee erilaisia käsitteeseen liittyviä rajatapauksia ja käsitteen lähikäsitteitä. Tutkija voi myös nostaa esitteeseen käsitteen väljää käyttöä ja havainnoida lähikäsitteen ja analysoitavan käsitteen eroja. (Nuopponen 2010, Puusa 2008)

Seitsemännessä vaiheessa tutkijan tavoitteena on tunnistaa seurauksia ja havainnollistaa ennakkoehtoja. Ennakkoehtoilla tarkoitetaan tapahtumia tai sattumia, jotka on havainnoitava ennen käsitteen esiintymistä. Kahdeksannessa, viimeisessä vaiheessa tutkijan tulee nimetä käsitteelle empiirisiä, konkreettisia tavoitteita. Näitä tutkijan tulee asettaa erilaisiin luokkiin tai kategorioihin, jotka todistavat käsitteen olemassaolon. Kaikkia vaiheita ei ole välttämätöntä sisällyttää tutkimukseen. (Nuopponen 2010, Puusa 2008)

Walkerin ja Avantin mallin vahvuus verrattuna kolmeen aiemmin esiteltyyn on muun muassa sen tarkka esitys eri vaiheiden tehtävistä. Analyysin tekeminen on selkeämpää, kun toimintaohjeet ovat olemassa jokaiseen vaiheeseen. Näsin malli on kovin ylimalkainen, samoin tulkitsevasta käsitetutkimuksesta puuttuvat prosessin eri vaiheiden toimintaohjeet. Toisaalta Walkerin ja Avantin mallin kirjallisuuskatsauksen laajuuteen ei oteta kantaa, mikä tuo haasteensa kolmanteen vaiheeseen. Tutkijan tulisi tarkastella käsitteen käyttöä myös oman alan ulkopuolisissa yhteyksissä. Käytännössä tässä tutkielmassa kartoitetaan ja havainnoidaan luvun kaksi kirjallisuuskatsauksessa aiempaa opintojen nopeuttamiseen liittyvää tutkimusta. Näitä havaintoja ja tutkittavaa aineistoa hyödynnetään analyysivaiheessa. Tässä

tutkielmassa analyysissa tarkasteltavaksi tausta-aineistoksi katsotaan tämän aineiston riittävän opintojen nopeuttamisen käsitteen analyysin taustaksi.

Tässä tutkimuksessa analyysi tehdään Walkerin ja Avantin mallin mukaan. Ensin on valittu käsite, opintojen nopeuttaminen ja valitun käsitteen valinta on perusteltava. Käsite on ajankohtainen, toisaalta sitä on käytetty jo useita vuosia, joten siitä on saatavissa sekä tutkimustietoa että hallitusten ja ministeriön tuottamaa dokumentaatiota. Opintojen nopeuttamisen käsite ei ole liian laaja-alainen. Toisessa vaiheessa asetetaan tutkimuksen tavoitteet. Tässä tutkimuksessa on tavoitteena havainnoida opintojen nopeuttamisen piirteitä ja ominaisuuksia ja sen käyttöä etenkin hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamissa selvityksissä ja työryhmämuistioissa. Kolmanteen vaiheeseen, kirjallisuuskatsaukseen, on vastattu tutkielman luvussa kaksi. Neljännessä vaiheessa nimetään opintojen nopeuttamisen ominaispiirteet. Viidennessä vaiheessa luodaan esimerkki opintojen nopeuttamisen käsitteen käytöstä. Kuudennessa vaiheessa tarkastellaan opintojen nopeuttamisen erilaiset rajatapaukset ja lähikäsitteet. Seitsemännessä vaiheessa tunnistetaan ennen opintojen nopeuttamisen tarvetta tapahtuvat asiat ja mistä tapahtuu opintojen nopeuttamisen jälkeen. Kahdeksas vaihe jää pois tutkimuksen luonteen vuoksi. Tässä tutkimuksessa ei tarkastella opintojen nopeuttamisen empiiriä tarkoitteita, joita voisivat olla esimerkiksi haastattelu tai kysely opintojen nopeuttamiseen liittyen.

4 Käsiteanalyysi opintojen nopeuttamisen käsitteestä

Tässä luvussa tehdään käsiteanalyysi Wilson mallilla Walkerin ja Avantin mukaan. Analysoitava aineisto on luettu huolella muistiinpanoja tehden. Analysoitavaksi valitun aineiston lisäksi analyysia tehdessä käytetään myös luvun kaksi taustamateriaalia. Näihin tutkimuksiin ja valittuun aineistoon perustuen tehdään käsiteanalyysi.

4.1 Opintojen nopeuttaminen – käsitteen valinta

Käsite, joka on käsiteanalyysin kohteena tutkimuksessani, on *opintojen nopeuttaminen*. Puusan mukaan tutkijan on valittava analyysin kohteeksi käsite, joka on henkilökohtaisella tasolla kiinnostava ja relevantti muun tutkimusosan kannalta. Samalla käsitteen tulee olla riittävän tunnettu eikä se saa olla liian laaja-alainen. (Puusa 2008) Hallitusohjelmissa ja niistä johdetuissa opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa on jo vuosien ajan esitetty työurien pidentämisen keinoksi opintojen nopeuttamista, mikä toteuttamisiin sujuvoittamalla siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle ja nopeuttamalla korkeakouluopintoja. Opintojen nopeuttaminen kytketään tässä tutkimuksessa hallitusohjelmien tavoitteeseen yliopisto-opintojen nopeammasta valmistumisesta. Käsiteltäväksi aineistoksi on valittu hallitusohjelmat ja opetus- ja kulttuuriministeriön niistä johtamat kehittämissuunnitelmat ja aihetta tarkastelevat selvitykset ja työryhmämuistiot. Lisäksi analyysissa käytetään tarvittavin osin luvussa kaksi tarkasteltua tutkimusaineistoa. Näin varmistetaan, että valittu aihe on riittävän relevantti käsiteltävän aineiston kannalta. Opintojen nopeuttamisesta on myös saatavilla tietoa, jotta sitä voidaan tarkastella käsiteanalyysin keinoin.

4.2 Analyysin tavoitteiden asettaminen

Käsiteanalyysin toinen vaihe Walkerin ja Avantin mukaan on analyysin tavoitteiden asettaminen (Puusa 2008). Tämän pro gradu –tutkielman tutkimuskysymys on :

Mitä ulottuvuuksia opintojen nopeuttamiselle havaitaan käsitteenä ja politiikkatavoitteena?

Tämän käsiteanalyysin tavoitteena on saada vastaus tutkielman tutkimuskysymykseen. Analyysin keinoin tarkastellaan valittua aineistoa ja pohditaan sen perusteella, mitä eri piirteitä ja ominaisuuksia opintojen nopeuttamisen käsitteellä on.

4.3 Opintojen nopeuttamisen erilaisia tulkintatapoja

Käsiteanalyysin kolmannessa vaiheessa tutkijan tehtävänä on kertoa analyysin tarkoitus ja tavoitteet. Tässä merkittävää on käsitteen käytön tarkoituksen kertominen. Kolmannen vaiheen kohdalla merkittävää on tarkastella käsitteen käyttöä mahdollisimman laajasti. (Puusa 2008)

Walkerin ja Avantin mallin mukaisesti tarkastelen seuraavassa sekä tutkimukseni aineistoa että luvussa kaksi käsittelemääni tutkimuskirjallisuutta havainnollistaessani opintojen nopeuttamisen käsitteen erilaisia tulkintatapoja.

Opintojen edistäminen, opintojen vauhdittaminen, koulutusaikojen lyhentäminen ja työurien pidentäminen ovat muutamia esimerkkejä erilaisesta tavasta pyrkiä esittämään opintojen nopeuttamista kirjallisuudessa. Hallitusohjelmat ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallitusohjelmasta johdetut kehittämissuunnitelmat esittelevät erilaisia menettelytapoja opintojen nopeuttamiseen.

Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa otetaan tavoitteeksi työurien pidentäminen (2007, 72) Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmassa opintoaikojen lyhentämisen lisäksi. Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmasta johdetussa opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa (2007, 28) asetetaan tavoitteeksi koulutusaikojen lyhentäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Vanhasen II hallituskauden aikaisessa selvityksessä tuotiin esiin yliopistojen ohjauksellinen keino opintojen nopeuttamiseksi. Sen mukaan yliopistojen perusrahoituksesta määräävään rahoitusmalliin voitaisiin lisätä opintoaikojen lyhentämiseen kannustavia tekijöitä. (OKM 2010, 41) Päätoimiseen opiskeluun kannustaminen on keskeinen tekijä opintojen nopeuttamisessa (OKM

2010, 44). Myös opiskelijoiden opiskelukyvyn tukemisella ja yhteisöllisyyden lisäämisellä nähdään opintoja nopeuttava vaikutus (OKM 2010, 48).

Kataisen hallitusohjelma nostaa keskiöön työurien pidentämisen alusta, keskeltä ja lopusta. Tavoitteeksi nostetaan myös opintojen tiivistäminen. (2011, 10) Yliopistojen rahoituksen uudistamisella puolestaan tavoitellaan koulutuksen parempaa läpäisyä ja sitä kautta nopeampaa siirtymistä työelämään (2011, 34)

Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan työuran suunnittelua opintojen aikana henkilökohtaisen opintosuunnitelman ja ohjauksen avulla (2007, 50). Opintojen ohjauksen kehittäminen nostetaan esiin, ja sen avulla on tarkoituksena tukea nopeampaa siirtymistä työelämään. Kataisen hallitusohjelmassa opinto-ohjauksen merkitys korostuu entisestään (2011, 31). Vanhasen hallitusohjelmasta johdetussa kehittämissuunnitelmassa nostetaan esiin opiskelijavalintojen kehittäminen, jotta siirtyminen keskiasteelta korkea-asteelle olisi sujuvampaa (OPM 2007, 62). Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa (2013, 46) nähdään sujuva siirtymä korkeakouluun myös työurien pidentämisenä alusta välivuosien vähenemisen ansiosta.

Kataisen hallitusohjelmassa linjataan uudistuksia korkeakoulujen rahoitukseen, jotta tavoiteltu opintoaikojen lyhentäminen ja nopeampi siirtyminen työelämään olisi mahdollista toteuttaa. Myös opintoihin pääsemistä pyritään sujuvoittamaan (VNK 2011, 34). Näillä toimilla tavoitellaan myös koulutuksen laadunparantamista. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa *Monipuoliset ja sujuvat opintopolut* tärkeäksi opintojen nopeuttajaksi nostetaan tutkinnonuudistus, minkä tavoitteena on opintoaikojen lyhentäminen (2013, 28).

Opintotuen kehittäminen kokonaisuudessaan on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelman tavoitteita (2007, 64-65) Vanhasen hallituksen ajalta. Sen tavoitteena on päätoimiseen opiskeluun kannustaminen. Opintotuen tulisi myös ohjata suunnitelmalliseen opiskeluun. Muutokseksi aiempaan opetusministeriön selvityksen perusteella päätettiin, että opintotukea myönnetään erikseen alempaan ja ylempää korkeakoulututkintoon opintojen nopeuttamiseksi (OPM 2009, 32, 60).

Samassa yhteydessä päädyttiin opiskelijoiden tulo rajojen nostamiseen (OPM 2009, 42). Lisäksi päätettiin kehittää opintotuen seuranta ja opintolainan ehtoja (OPM 2009, 60-61) Näiden menettelyiden avulla pyritään parantamaan mahdollisuuksia päätoimiseen opiskeluun ja nopeuttaa sen avulla valmistumista (OPM 2009, 61).

Opintotuen kehittäminen jatkuu myös Kataisen hallituskaudella. Haasteena ovat edelleen liian pitkät opintoajat ja liian hidas siirtymä opinnoista työelämään. On havaittu, että opintotuki eri riittä päätoimiseen opiskeluun, sillä sen määrää eikä tulo rajoja ole sidottu indeksiin. Haasteeksi koetaan myös opiskelijoiden haluttomuus nostaa pankkilainaa, laina on merkittävä osa opintotukea. (OKM 2012, 12) Näihin haasteisiin pyritään vastaamaan korottamalla opintotuen tasoa, parantamalla opintolainan käyttökelpoisuutta ja uudistamalla yliopisto-opiskelijoiden opintotukea siten, että sen käyttöaste paranee. Tavoitteisiin pyritään muun muassa sitomalla opintoraha indeksiin ja korottamalla opintolainan valtiontakausta. (OKM 2012, 88-90)

Eurostudent-hankkeen opiskelijatutkimuksessa vuodelta 2010 käsitellään korkeakouluopiskelijoiden sosiaalista ja taloudellista tilannetta, painopisteen ollessa opiskelijoiden toimeentulossa. (OKM 2010a, 11). Yhteneväisenä vuoden 2009 opintotuen kehittämiseen liittyvän selvityksen kanssa opiskelijatutkimuksessa todetaan, että opiskelijat eivät nosta mielellään lainaa rahoittaakseen opintojaan (OKM 2010a, 34). Opiskelijatutkimuksen mukaan pääosa opiskelijoista opiskelee päätoimisesti. (OKM 2010a, 45). Tutkimuksen mukaan opintoja ovat hidastaneet työssäkäynti, elämäntilanne ja henkilökohtaiset syyt (OKM 2010a, 50).

Seuraavan hallituskauden aikana toteutetussa *Eurostudent* -opiskelijatutkimuksessa tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin edellisessäkin. Valtaosa opiskelijoista mieltää itsensä päätoimiseksi opiskelijaksi (OKM 2014, 20). Suurimpana hidastavana tekijänä opinnoissa on toimeentulon järjestäminen (OKM 2014, 22).

Opintojen nopeuttamisen käsitettä voidaan aineiston perusteella tulkita eri näkökulmista. Toisaalta tavoitteena on työurien pidentäminen, jolloin hallitusohjelmien tavoitteena on kohdistaa toimia koko korkeakoulukenttään laajasti. Tätä tavoitetta pilkotaan pienempiin osiin ja täsmennetään. Näitä täsmennyksiä ovat

muun muassa opintotukeen liittyvät parannukset, jotka osaltaan mahdollistavat täysipäiväisen opiskelun. Työssäkäynti on tutkimusten mukaan opintoja yleisesti viivästyttävä asia (ks. OKM 2017; Kivinen & Hedman 2010; Van Den Berg & Hofman, 2005 Hailikari ym. 2018) Toisaalta yhtenä mekanismina nähdään opiskelijavalinnan kehittäminen, mitä on käsitelty kirjallisuuteen perustuen luvussa kaksi suomalaisessa yliopistokentässä.

Opintojen etenemisen ja edistämisen käsittely tutkimuskirjallisuudessa liittyy tiiviisti muun muassa opintojen ohjaukseen, opiskelijoiden henkilökohtaisiin opiskelutaitoihin ja opiskelukykyyn liittyviin asioihin. Ohjaus on niin hallitusohjelmassa kuin tutkimuskirjallisuudessakin käsitelty aihe. Muun muassa Moitus ja Vuorinen (2003) sekä Beekhoven ym. (2003) ovat käsitelleet ohjaukseen liittyviä asioita.

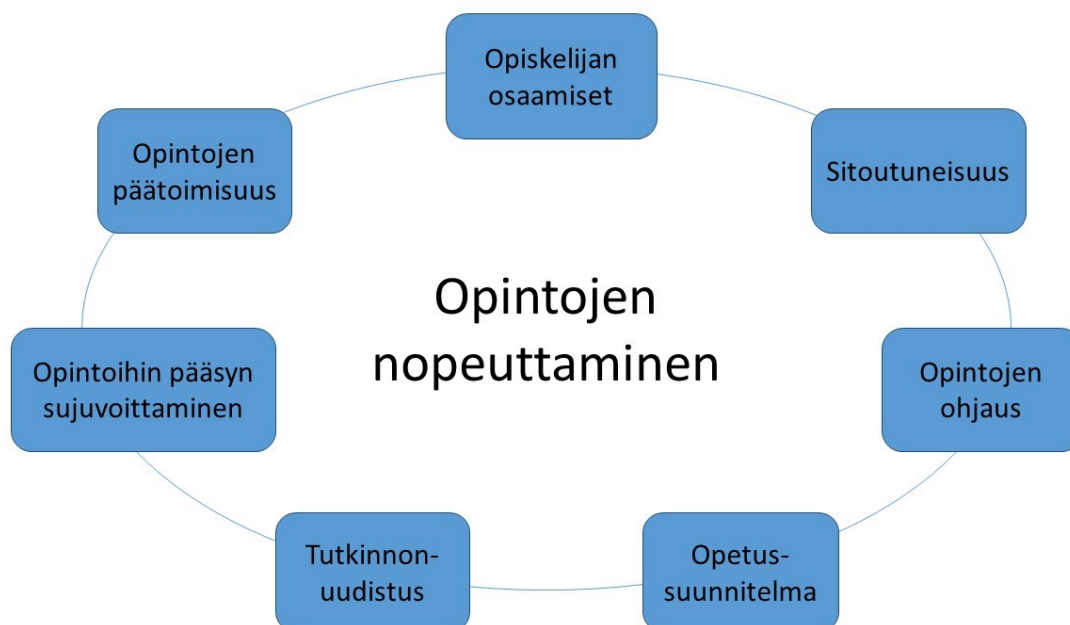
4.4 Opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiden tunnistaminen ja kriittisten ominaispiirteiden nimeäminen

Käsiteanalyysin neljännen vaiheen tavoitteena on nimetä käsitteen ominaispiirteet. Nämä ovat asioita, jotka esiintyvät aiheeseen liittyvässä kirjallisuudessa useasti. Vaiheen tavoitteena on pyrkiä erottamaan käsite sen lähikäsitteistä (Puusa 2008)

Käsitteen ominaispiirteillä tarkoitetaan asioita, jotka vastaavat kysymyksiin millainen käsite on ja millaiset ominaispiirteet ovat käsitteelle ominaisia, tyypillisiä ja toistuvia. Ominaispiirteet esiintyvät kirjallisuudessa ja muissa lähteissä muita mainittuja piirteitä useammin ja niiden nimeäminen auttaa erottamaan tarkastelun kohteena olevan käsitteen sen lähikäsitteistä.

Tutkimusaineistoni dokumentit ovat hallitusohjelmia ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamia selvityksiä ja työryhmämuistioita, minkä vuoksi opintojen nopeuttamisen käsitteeseen liittyy kiinteästi myös yliopiston ohjaukseen ja liittyvää käsitteistöä. Tutkimuskirjallisuutta käsittelevässä luvussa kaksi onkin perehdytty myös tähän tematiikkaan. Tutkimuksen analyysin kohteena olevan aineiston ja tutkimuskirjallisuuden perusteella opintojen nopeuttamisen käsitteen ominaispiirteiksi valtionohjauksen kontekstissa nousivat seuraavat asiat:

Kuva 2. Opintojen nopeuttamisen käsitteen ominaispiirteet

Näistä ominaispiirteistä opiskelijan osaamiset ja sitoutuneisuus ovat erityisesti yksilön ominaisuuksia ja asioita, joihin hän voi itse vaikuttaa. Opiskelijan osaamiset käsittävät muun muassa opiskelutaitoa ja muita henkilökohtaisia opiskelua tukevia ominaisuuksia. Sitoutuneisuuteen on mahdollista vaikuttaa myös yliopiston ohjauksellisin keinoin. Sitoutuneisuuden osia ovat muun muassa opiskelijan oma motivaatio, kokemus kuulumisesta ryhmään ja opintoihin orientoituminen. Sitoutuneisuuteen kietoutuu myös osaksi positiivinen tulevaisuusorientaatio. Opintojen ohjaus ja opetussuunnitelma ovat yliopiston sisäisiä toimia.

Tutkinnonuudistus ja opintoihin pääsyn sujuvoittaminen puolestaan ovat toimia, jotka tapahtuvat yliopiston ulkopuolella. Tutkinnonuudistus, sen jälkeen kun siitä on päätös tehty esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriössä, käytännössä kuitenkin toteutetaan yliopiston sisällä. Opintojen päätoimisuus puolestaan liittyy opiskelijaan, etenkin mitä tulee työssäkäyntiin opintojen aikana. Toisaalta päätoimisuutta tuetaan opintotuen

keinoin, missä päätöksentekijänä on hallitusohjelman linjausten kautta opetus- ja kulttuuriministeriö.

Hailikari ym. (2018) tutkimuksen mukaan opiskelutaidot ovat merkittävässä asemassa opintojen edistämässä. Tämä havainto on aiemmin jo tehty Hailikarin ja Parpalan tutkimuksissa (2014).

--This is important because even though a number of factors influencing students' study progress are outside the control of educators (e.g. financial matters, the need to undertake paid work and changing personal circumstances), some of the factors can be influenced by educators, for example, the development of more effective approaches to learning and preparation for higher education. (Hailikari & Parpala 2014)

Heidän mukaansa useisiin opiskelijoiden opintojen etenemiseen vaikuttaviin tekijöihin opetushenkilökunnalla ei ole mahdollista vaikuttaa, on myös joitakin, johon on. Näitä ovat muun muassa tehokkaampien oppimismenetelmien kehittäminen ja valmistautuminen korkeakouluopintoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelman mukaan ohjauksen ja HOPSin avulla saadaan tutkinnot valmistumaan määräajassa ja opiskelijat siirtymään nopeammin työelämään (2007, 62). Myös Beekhoven ym. (2003) on päätenyt tutkimuksessaan Moituksen ja Vuorisen lisäksi (2003) lopputulemaan, että ohjauksen avulla opiskelijoiden opintoja on mahdollista edistää.

...some courses are more effective in getting their students to earn credits than other courses -- if and how much students are counseled... (Beekhoven ym. 2003)

In the late 1990s policy makers in the higher education sector in Finland started to pay attention to prolonged study periods and the length of the transition from school to the labour market. -- In 1998 a national expert group appointed by the Ministry of Education noted that guidance is one of the key factors for Higher Education Institutions (HEI) in promoting relevant individual learning programmes and monitoring the completion of studies (Ministry of Education, 1998). (Moitus & Vuorinen 2003)

Beekhoven ym. mukaan (2003) osalla opintojaksoista opiskelijat saavat paremmin opintopisteitä, ja syynä tähän on heidän saama ohjaus. Moitus ja Vuorinen (2003) puolestaan toteavat, että opetusministeriön mukaan opiskelijoiden ohjaus on yksi merkittävimmistä tekijöistä henkilökohtaisen oppimisen edistämässä ja opintojen valmiiksi saattamisessa.

Ohjauksen avulla on myös mahdollista sitouttaa opiskelijat omaan alaansa. Sitoutumisen tärkeydestä mainitsevat tutkimuksissaan muun muassa Hailikari ym. (2018), Hailikari ja Parpala (2014), Van der Meer ym. (2010) sekä Tinto (2017), jonka mukaan sitoutumisen puute hidastaa opintojen etenemistä.

Believing in one's ability to successfully complete a particular course of action, though essential to persistence, does not in itself ensure persistence. What is also required is that students come to see themselves as a member of a community of faculty, staff, and other students who value their participation, that they matter and belong -- . The result is a bond, often expressed as a commitment, which serves to bind the individual to the group or community even when challenges Tinto (2017)

Tinto (2017) toteaa, että opiskelijoiden pitää kokea olemansa osa yliopistoyhteisöä, tarkemmin tiedekuntaansa. Mikäli tämä toteutuu, tuloksena on sitoutuminen, mikä tukee yksilöä haasteellisessakin tilanteessa opintojen aikana.

Sitoutuneisuuden tarkastelun osana on myös tulevaisuusorientaatio. Tähän liittyvät opiskelijoiden ajatukset tulevaisuuden työllistymisestä ja työmarkkinoista. Positiivinen tulevaisuusorientaatio on keskeinen tekijä opintojen etenemisessä tavoitteiden mukaisesti. (OKM 2017a, 28, 30-31)

Opetussuunnitelma liittyy tiiviisti opintojen edistämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämietinnössä *Monipuoliset ja sujuvat opintopolut* (2013) yhdeksi opintoja edistäväksi keinoksi esitetään tutkintouudistusta. Tutkintouudistus näyttäytyy käytännössä opetussuunnitelmatyönä käytännön yliopiston arjessa. Hailikari ym. (2018) mukaan mallilukujärjestykset auttavat opintojen nopeuttamisessa. Heidän kanssaan samaa mieltä on myös Jansen (2004), joka toteaa opintojen edistyneen paremman opetussuunnitelmatyön ansiosta.

--Therefore progress in higher education depends on students' discipline to study regularly. The extent to which students devote their time to study can be influenced by the structure of the curriculum. The organization of the curriculum can also contribute to student motivation and study progress. -- They concluded that students adjust their study behavior to the way the curriculum is organized. (Jansen 2004)

Jansenin (2004) mukaan opiskelijoiden edistyminen riippuu heidän kurinalaisuudestaan opiskella säännöllisesti. Tähän on mahdollista vaikuttaa opetussuunnitelman rakenteella, minkä voi edistää opiskelijoiden motivaatiota ja opintojen etenemistä. Tästä seurauksena on opiskelijoiden opiskelukäyttäytymisen mukautuminen opetussuunnitelman järjestämiseen.

Opintojen edistämiseen liitetään tarkastelemassani tutkimusaineistossa kiinteästi myös opintoihin pääsyn sujuvoittaminen, mihin pyritään muun muassa opiskelijavalinnan uudistuksella. Työryhmämuistio vuodelta 2013 nostaa tutkinnonuudistuksen esiin opintoaikojen lyhentämistavoitteeseen pääsyn välineenä, samoin nostetaan esiin opiskelijavalinnan uudistus. Jo vuonna 2003 Opetus- ja kulttuuriministeriö on pohtinut opiskelijavalinnan kehittämistä tavoitteenaan nopeuttaa siirtymää lukioista korkeakoulutukseen.

--Uusien ylioppilaiden osuus kaikista yliopistojen kevään 2011 yhteishauissa paikan vastaanottaneista oli 35 prosenttia. Ammattikorkeakoulujen nuorten yhteishauissa uusia ylioppilaita oli 25 prosenttia paikan vastaanottaneista. Paikan saamista ja opintojen aloittamista korkeakoulutuksessa suoraan toisen asteen opintojen jälkeen viivästyttää se, että kolmannes opiskelupaikoista menee jo tutkinnon suorittaneille tai opiskelupaikan omaaville. Opintojen aloittamista viivästyttää lisäksi se, että nuoret myös hakevat yhä uudelleen haluamalleen koulutuslalle.—(OKM 2003, 23)

Katainen (VNK 2011, 34) nostaa hallitusohjelmassaan esiin opintoihin pääsyn sujuvoittamisen. Saman vuoden opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa on tuotu esiin opiskelijavalinnan uudistus ja laajemman kandidaatintutkinnot (VNK 2011, 35).

Opiskelun päätoimisuuden toteutumisessa on tärkeää, että opiskelija voi opiskella vailla taloudellisia murheita. Vanhasen II hallituksen ohjelmassa linjataan opintotuen päätavoitteeksi päätoimisen opiskelun mahdollistaminen (2007, 31). Päätoimisuus luonnollisesti edistää opiskelijan opintoja mahdollistamalla muun muassa suuremman ajankäytön opinnoille. Tähän viitataan myös opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa (2007, 64) opintoaikoja lyhentävänä mekanismina. Teema on jatkunut myös Kataisen hallitusohjelmassa (2011, 35) nopeampaan valmistumiseen liittyvinä aiheina. Sen kanssa linjassa on luonnollisesti opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelma (2011, 49), jossa opintotuen ja opintolainan avulla varmistetaan opintojen päätoimisuus.

Molempien tutkimusaineistoon kuuluvien opetus- ja kulttuuriministeriön *Opiskelijatutkimusten* mukaan yliopisto-opiskelijoista pääosa, noin 80% mieltää itsensä päätoimiseksi opiskelijoiksi, (OKM 2010a, 67; OKM 2014, 20), joskin molempien tutkimusten mukaan noin puolet heistä työskentelee lukukausien aikana (OKM 2010a, 35; OKM 2014, 20). Tutkimuksessa työssäkäyntiä oli tarkasteltu erilaisilla kysymyksillä, joten nämä eivät ole suoraan vertailukelpoisia.

Opintojen päätoimisuuteen liittyy opiskelijan taloudellinen tilanne. Osa opiskelijoista työskentelee opintojensa aikanakin varmistaakseen riittävän rahoituksen opintojensa ajaksi. Työssäkäynti on yksilön näkökulmasta erilainen kuin valtionhallinnosta tarkasteltuna.

--the most common choice was to work 1 to 4 months during a semester – (Kivinen & Hedman, 2000)

Yli 20 viikkotuntia työskentelevät suorittavat keskimäärin neljä opintopistettä vuosittain vähemmän kuin muut opiskelijat. Määrällisen tarkastelun ohella on kuitenkin havaittavissa myös, että on suuri joukko opiskelijoita, jotka ovat löytäneet opintojensa oheen hyvin lomittuvan työsuhteen, jonka ei koeta hidastavan opintoja lainkaan. (Saari 2013, 78)

Kivisen ja Hedmanin mukaan (2000) suomalaiset opiskelijat työskentelevät 1-4 kuukautta vuodessa opintojenkin aikana. Opiskelijatutkimusten mukaan (OKM 2010a 50; OKM 2014, 22) työssäkäynti hidastaa opintoja. Samaan aikaan kuitenkin Saaren

mukaan on myös suuri joukko opiskelijoita, jotka eivät koe työssäkäynnin hidastavan lainkaan opintoja (2013, 78).

4.5 Malliesimerkin laatiminen

Walkerin ja Avantin mukaan seuraava käsiteanalyysin vaihe on malliesimerkin laatiminen. Käsitteen tulee toteutua esimerkkitapauksessa (Nuopponen 2010). Malliesimerkki sisältää kaikki ominaispiirteet, ja se ei saa olla ristiriidassa muiden kanssa (Puusa 2008).

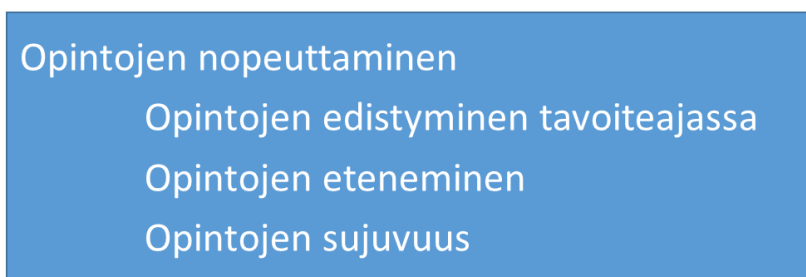
Matti on aina pitänyt matematiikasta ja fysiikasta. Lukiossa hän sai opinto-ohjaajalta ehdotuksen tutustua tekniikan alan yliopisto-opintoihin. Hyvin sujuneiden lukio-opintojen jälkeen Matti pääsee suoraan todistusvalinnalla (opintoihin pääsyn sujuvoittaminen) yliopistoon opiskelemaan konetekniikkaa. Opintojen alkaessa heti ensimmäisenä päivänä Matti sai oman opiskelijatutorin (opintojen ohjaus), jolla oli kahdeksan uuden opiskelijan ryhmä ohjattavanaan. Jo ensimmäisen viikon aikana Matti tutustui paremmin uusiin opiskelijatovereihinsa (sitoutuneisuus) ja aloitti mallilukujärjestyksen turvin opintonsa (opetussuunnitelma). Ensimmäisen periodin aikana Matti teki tutorinsa avustamana henkilökohtaisen opintosuunnitelman, HOPSiin (opintojen ohjaus), johon hän sisällytti opintojensa laaja-alaiset perusopinnot (tutkinnonuudistus). Opiskelu yliopistossa tuntui Matista aluksi kovin lukio-opinnoista poikkeavalta luentojen, harjoitusten ja itsenäisen elämän vuoksi. Pian kuitenkin Matti havaitsi, että hänen jo lukiossa omaksumansa menetelmät (opiskelijan osaamiset) toimivat yliopistossakin ja opinnot saivat hyvän alun. Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana Matti keskittyi kokopäivätoimisesti opintoihinsa opintotuen (opintojen päätoimisuus) turvin. Tutorryhmän muista jäsenistä tuli hänen ystäviään ja yhdessä he kannustivat toinen toisiaan haastavina hetkinä (sitoutuneisuus) ja saivat ensimmäisen vuoden opinnot etenemään HOPSiin suunnitellun mukaisesti (opintojen ohjaus).

4.6 Opintojen nopeuttamisen lähikäsitteet

Käsitteanalyysin kuudennessa vaiheessa tarkastellaan opintojen edistämisen lähikäsitteitä. Lähikäsitteiden tarkastelun tavoitteena on havainnollistaa käsitteen rajaamista. Tässä vaiheessa etsitään myös rajatapauksia tai vastakkaistapauksia liittyen tarkasteltavaan käsitteeseen. (Nuopponen 2010) Tässä vaiheessa tutkija voi halutessaan tuoda esiin myös esimerkkejä käsitteen ”väärästä käytöstä”. (Puusa 2008).

Tutkimuksessa on jäsennetty analyysin kohteena olevista dokumenteista ja tutkimuskirjallisuudesta opintojen nopeuttamisen käsitettä ja sen lähikäsitteitä. Havaintona on, että *nopeuttaminen*, *edistäminen* ja *lyhentäminen* –käsitteitä on käytetty osin synonyymeina, osin kyse on puolestaan ylä- ja alakäsitteistä. Kuvassa kolme on nähtävissä havainnollistus opintojen nopeuttamisen lähikäsitteistä.

Koulutusaikojen lyhentäminen

Kuva 3. Opintojen nopeuttamisen lähikäsitteet

Tarkastelun perusteella päädyttiin siihen, että yläkäsitteenä on koulutusaikojen lyhentäminen. Tämä havainto on tehtävissä etenkin hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamissa dokumenteissa, näissä on lukuisasti käytetty koulutusaikojen lyhentäminen -termiä ja sen eri synonyymeja. Näillä käsitteillä esitetään kyseessä olevissa dokumenteissa yksittäisen henkilön näkökulmasta koko hänen opintoaikansa lyhentämistä. Koulutusaikojen lyhentäminen on myös liitetty etenkin hallitusohjelmissa tiukasti tavoiteasetantaan; yliopistoja patistetaan toimimaan hallitusohjelman tai kehittämissuunnitelman mukaisesti muun muassa rahoitukseen liittyvillä kannustimilla. 2013 vuoden opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa on tavoiteltu *opintoaikojen lyhentämistä* (OKM 2013, 28).

Vanhasen hallitusohjelmasta johdetussa kehittämissuunnitelmassa mainitaan *koulutusaikojen lyhentäminen* (OKM 2013, 28). Kataisen hallitusohjelmassa linjataan koulutuksen rahoituksen uudistuksella tavoitteeksi *koulutuksen läpäisyn parantaminen* (2011, 34). Vuoden 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa halutaan myös tukea *koulutuksen läpäisyn parantamista* (OKM 2011, 34).

Opintojen nopeuttamisen käsitteen kanssa lähes synonyymina käytetään opintojen eteneminen – käsitettä etenkin tutkimuskirjallisuudessa. Moituksen ja Vuorisen (2003) tutkimuksessa on tarkasteltu *opintojen etenemistä* tavoiteajassa. Hailikarin ym. (2018) mukaan mallilukujärjestykset parantavat *opintojen edistymistä*. Lindblom-Ylänteen tutkimuksessa (2006) puolestaan varmistetaan *opintojen sujuvampi eteneminen*. 2013 vuoden Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa on luotu rahoitusmalliin kannusteita *opintojen etenemiseksi* (OKM 2013, 36; 43).

Opintojen edistäminen – käsite on tutkimuksessa ja etenkin sen ominaispiirteiden tarkastelussa kuitenkin yksilöön liittyvä asia. Tähän viitataan puolestaan muun muassa vuoden 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa, jossa on maininta *tutkinnon suorittamisiän laskusta* (2011,12). Vanhasen hallitusohjelmasta johdetussa kehittämissuunnitelmassa mainitaan ohjauksen kehittämisen yhteydessä tutkintojen *suorittamisesta määräajassa* (OKM 2011, 62). Ohjaukseen liittyen Sneyersin ja De Witten tutkimuksen (2018) mukaan mentoroinnilla on mahdollisuus *nopeuttaa valmistumista*.

Kirjallisuudessa puhutaan *opintojen sujuvuudesta* (Saari 2013). Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa vuodelta 2003 on käsitelty menetelmiä, joilla korkeakouluopiskelijoiden opinnot etenisivät paremmin. Dokumentissa on mainittu *sujuva siirtyminen*.

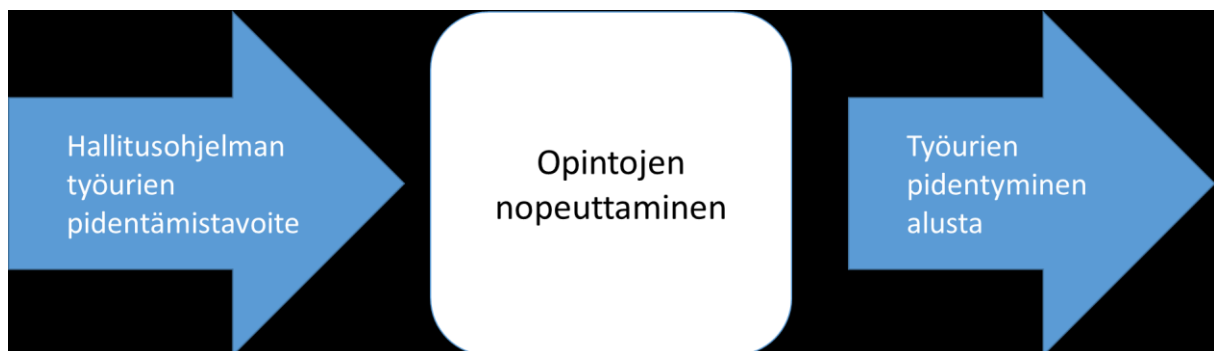
4.7 Opintojen nopeuttamisen ennakkoehtojen ja seurausten kuvaaminen

Walkerin ja Avantin mukaan käsiteanalyysin seitsemännessä vaiheessa tunnistetaan ennakkoehdot ja seuraukset. Ennakkoehdot viittaavat tapahtumiin, jotka ilmenevät

ennen kuin tarkasteltava ilmiö voi esiintyä. Ennakkoehtojen havainnointi mahdollistaa tutkijalle taustaoletusten tunnistamisen. Seuraukset puolestaan esiintyvät käsitteen vaikutuksesta. Huomattavaa on, että sama asia ei voi olla yhtä aikaa käsitteen ominaispiirre ja ennakkoehto. (Nuopponen 2010, Puusa 2008) Ennakkoehto ja seurausten määrittämisellä tutkijan tieteenfilosofiset lähtökohdat tulevat esiin. Samassa yhteydessä havaitaan tutkijan kannanotto siitä, mitä käsite kuvaa. (Puusa 2008)

Tutkimusaineiston perusteella ja hallitusohjelmien kontekstissa opintojen nopeuttamisen käsitteen ennakkoehtona voidaan pitää hallitusohjelmissa asetettuja tavoitteita työurien pidentämiselle. Tarvetta tai syytä opintojen nopeuttamiselle ei olisi, mikäli koko siirtymä lukiosta yliopiston kautta työelämään etenisi jouhevasti ilman ylimääräisiä väli vuosia. Seurauksena opintojen nopeuttamisesta on työurien pidentyminen alkupäästä. Näin myös tavoite koulutusaikojen lyhentämisestä ja työvoiman paremmasta hyödyntämisestä toteutuu. Kuvassa neljä on havainnollistettu opintojen edistämisen käsitteen ennakkoehtoja ja seurauksia.

Kuva 4. Opintojen edistämisen ennakkoehdot ja seuraukset

Sekä Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa että Kataisen hallitusohjelmassa linjataan tavoitteeksi työurien lyhentäminen niiden alusta. Vanhasen II hallitusohjelmassa tämä linjataan *Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmassa* (VNK 2007, 72). Katainen vie työurien pidentämisen vielä askelta pidemmälle esittämällä työurien pidentämisen alusta, keskeltä ja lopusta. (VNK 2011, 10). Näistä hallitusohjelmista johdetuissa kehittämissuunnitelmissa tuodaan käytännön toimia tavoitteiden toteuttamiseksi. Vanhasen II hallituksen aikaisen opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa (2007, 28) asetetaan tavoitteeksi koulutusaikojen lyhentäminen. Kataisen hallituksen aikaisessa opetus- ja

kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa on puolestaan asetettu tavoitteeksi nuorien tuominen työmarkkinoille aiemmin tutkinnon suoritusikää laskemalla (2011, 12).

Opintojen nopeuttamisen seuraukset ovat tutkimukseni mukaan yliopistojen toimia, joilla hallitusohjelmassa asetettu tavoite työurien pidentäminen alusta toteutuu. Hallitusohjelmat ovat määräävät dokumentit, ministeriön tuottamissa työryhmämuistioissa ja selvityksissä keskitytään hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojen nopeuttamisen seurauksena on työurien pidentyminen niiden alusta.

4.8 Empiiristen tarkoitteiden nimeäminen

Analyysin viimeisessä vaiheessa tutkijan tulee nimetä käsitteen ominaispiirteille empiirisiä tarkoitteita. Näiden avulla pyritään selvittämään, miten ilmiö on tunnistettavissa reaali maailmassa. (Puusa 2008, Nuopponen 2010) Näitä tarkoitteita tarkastellaan tyypillisesti esimerkiksi kyselyn keinoin. Tämän pro gradu –tutkielman ollessa vain dokumentteihin perustuva teoreettinen analyysi viimeinen vaihe jää käsiteanalyysistä pois.

5 Johtopäätökset

Tässä luvussa on tarkoituksena tuoda esiin käsiteanalyysistä havaitut opintojen edistämisen ominaispiirteet ja lähikäsitteet ja niiden tarkastelun avulla vastata pro gradu –tutkielman tutkimuskysymykseen: *Mitä ulottuvuuksia opintojen nopeuttamiselle havaitaan käsitteenä ja politiikkatavoitteena?*

Tässä luvussa tarkastellaan ensimmäiseksi analyysistä esiin nousseet tärkeimmät havainnot. Käsiteanalyysin luonteen vuoksi tärkeimmät havainnot ovat analysoinnin tuloksena havaitut käsitteen ominaispiirteet ja seuraukset ja ennakkoehdot. Lähikäsitteiden tunnistamisen avulla opintojen nopeuttamisen käsite erottuu lähikäsitteistään. Näiden tarkastelun jälkeen tässä luvussa pohditaan keskeisimpien havaintojen merkitystä. Myös tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan tässä luvussa. Luvun lopuksi esitellään jatkotutkimusehdotukset, miten aihepiiriin tarkastelua voisi jatkaa eteenpäin.

5.1 Tärkeimmät havainnot

Hallitusohjelmissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön dokumenteissa on painotettu Vanhasen II ja Kataisen hallituskausien aikana työurien pidentämistä, minkä yhdeksi keinoksi on esitetty opintojen nopeuttamista. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli havainnoida, jäsentää ja ymmärtää käsiteanalyysin perusteella opintojen nopeuttaminen –käsitettä tutkimusaineistossani ja luvussa kaksi käsitellyssä tutkimuskirjallisuudessa.

Tässä tutkielmassa tehdyn käsiteanalyysin perusteella opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiksi havaittiin opiskelijan osaamiset, sitoutuneisuus, opintojen ohjaus, opetussuunnitelma, tutkintouudistus, opintoihin pääsyn sujuvoittaminen ja opintojen päätoimisuus.

Hallitusohjelmissa linjataan tyypillisesti ylätasoon teemoja. Suoraan opiskelijoihin vaikuttava opintojen ohjaus on tuotu kuitenkin hallitusohjelmatasolle. Opiskelijan osaamiset ja sitoutuneisuus ovat teemoja, joiden kytkennät analyysiin ovat pääosin tutkimuskirjallisuudesta.

Tutkinnonuudistus on linjattu hallitusohjelmissa ja sitä on käsitelty opetus-
kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa. Käytännössä se realisoituu yliopiston
sisällä opetussuunnitelmatyön kautta. Myös hallitusohjelmassa linjattu opintoihin
pääsyn sujuvoittamiseen pyritään yliopistojen opiskelijavalintauudistuksella. Näiden
tarkempia tavoitteita on tuotu esiin ministeriön dokumenteissa.

Käsiteanalyysissa opintojen nopeuttamisen lähikäsitteiksi havaittiin koulutusaikojen
lyhentäminen, opintojen edistyminen tavoiteajassa, opintojen eteneminen ja opintojen
sujuvuus. Näistä yläkäsitteeksi nousi koulutusaikojen lyhentäminen. Sille annettiin
konkreettisia tavoitteita, kuten suoritusiän lasku, valmistumisen nopeuttaminen ja
työurien pidentäminen. Tällä käsitteellä voidaan jopa käsittää yksilön koko
koulutuspolku aina peruskoulutuksesta yliopistoon. Näin ajateltuna myös
hallitusohjelmissa linjattu opiskelijavalinnan uudistus on selkeästi osa hallitusten
opintojen nopeuttamista.

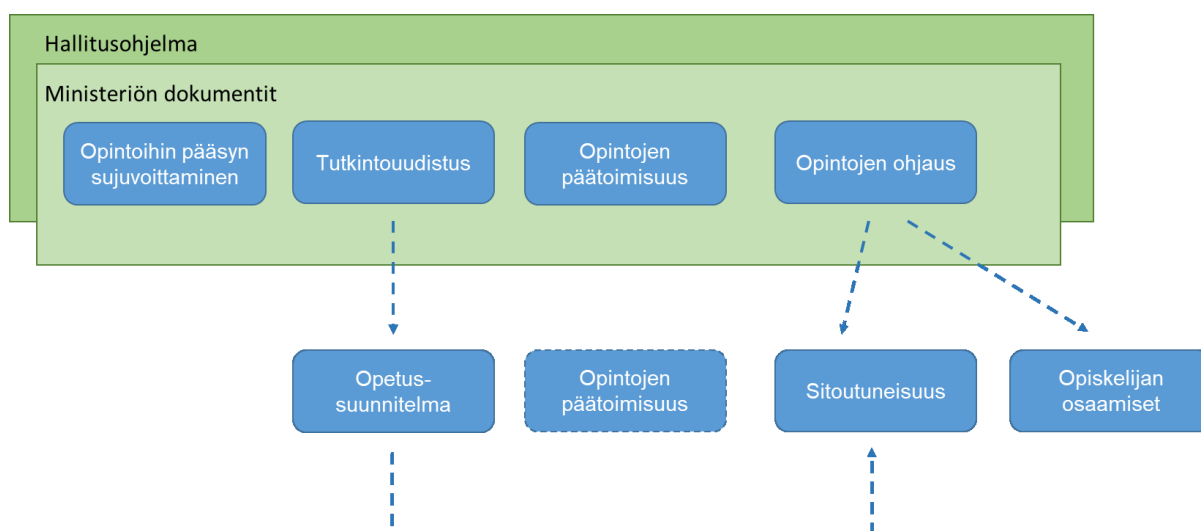
Opintojen nopeuttamisen alakäsitteitä analyysien perusteella ovat opintojen
edistyminen tavoiteajassa, opintojen eteneminen ja opintojen sujuvuus. Näitä
käytettiin myös opintojen nopeuttamisen synonyymina monissa kohdin
analysoitavassa aineistossa.

Opintojen nopeuttamisen ennakkoehtona tutkimuksen mukaan on hallitusohjelmassa
määritelty tavoite työurien pidentämisestä. Opintojen nopeuttamisen seurauksena
puolestaan on havaittavissa ennakkoehdon toteutuminen, eli työurien pidentyminen
niiden alkupäästä.

5.2 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella opintojen nopeuttamisen ulottuvuuksia,
tarkastelussa apuna on käytetty käsiteanalyysia. Ulottuvuudet ovat erityisesti
käsiteanalyysissa havaitut käsitteen ominaispiirteet. Myös opintojen nopeuttamiselle
käsiteanalyysissa määritellyt ennakkoehdot ja seuraukset näyttäytyvät
tutkimuskysymyksessä tarkasteltavina ulottuvuuksina.

Käsiteanalyysissä opintojen nopeuttamiselle havaittiin seitsemän ominaispiirrettä valitussa tutkimusaineistossa ja tutkimuskirjallisuudessa. Näitä piirteitä on mahdollista luokitella niiden ilmenemisen mukaan ja samalla havainnollistaa opintojen niiden riippuvaisuutta toisistaan. Tästä havainnollistus on kuvassa 5.

Kuva 5. Ominaispiirteiden ilmeneminen aineistossa

Hallitusohjelmissa on linjattu opintoihin pääsyn sujuvoittamisesta, tutkintouudistuksesta ja opintojen päätoimisuudesta sekä opintojen ohjauksen lisäämisestä. Näiden lisäksi opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiksi on tässä tutkimuksessa havaittu opetussuunnitelma, opiskelijoiden sitoutuneisuus ja opiskelijan osaamiset. Kuvassa 5 havainnollistetaan opintojen nopeuttamisen ominaispiirteiden ilmenemistä aineistossa ja niiden vaikutusta ja riippuvuutta toisistaan.

Valtion on keskeisimpänä toimijana opintoihin pääsyn sujuvoittamisessa, mikä selkeimmin realisoituu opiskelijavalinnan uudistuksessa. Tämä nousi keskeisenä opintoja nopeuttavana tekijänä esiin hallitusohjelmien ja ministeriön dokumenteista. Sujuva siirtymä toisen asteen koulutuksesta yliopistoon nopeuttaa luonnollisestikin yksilön siirtymää työelämään. Samalla myös mahdolliset välivuodet vähenevät, mikä on valtion kannalta tavoiteltava tilanne.

Hallitusohjelmassa linjattu tutkintouudistus realisoituu yliopistoissa opetussuunnitelmana. Tutkintouudistuksen tavoitteeksi on asetettu opintoaikojen lyhentäminen ja opintojen sujuvoittaminen opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmissa. Tutkintouudistus liittyy kiinteästi ylipiston opetussuunnitelmaan, mikä on uudistetun tutkintorakenteen ilmentymä käytännössä. Tutkintouudistuksella, sikäli kun sillä tarkoitetaan siirtymistä kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen, on luotu mahdollisuus sujuvampaan siirtymiseen yliopistosta toiseen ja myös duaalimallissa AMK-koulutuksesta yliopistoihin. Toisaalta tutkintouudistuksen avulla on myös pyritty vastaamaan oikealla alalla olemisen haasteeseen. Tutkintouudistuksen tavoitteena on ollut luoda laaja-alaisia kandidaatintutkinto-ohjelmia. Näin yliopistoon hakijan ei tarvitsisikaan olla tietoinen ja aivan niin varma opiskelualastaan, vaan hän voisi vasta kandidaatintutkinnon jälkeen hakeutua itseään eniten kiinnostavalle alalle.

Opintojen päätoimisuus on asetettu keskeiseksi tavoitteeksi opintojen nopeuttamiseksi hallitusohjelmissa. Sitä on mahdollista tarkastella useammasta näkökulmasta. Hallitusohjelman ja ministeriön näkökulmasta opintotuen avulla pyritään tukemaan opiskelijoiden taloudellista tilannetta siten, että opiskelijat voivat opiskella päätoimisesti. Toisaalta opintojen rahoitus on erityisesti yksilöön liittyvä asia, jolloin kyseessä ovat opiskelijan valinnat muun muassa työskennellä lukukausien aikana. Analyysissa hallitusohjelmien ja ministeriön aineistoissa opintojen rahoitus on opintojen nopeuttamisen ominaispiirre opintojen päätoimisuuden kautta. Toisaalta myös opetus- ja kulttuuriministeriön *Eurostudent*-hankkeeseen liittyvien tutkimusten pohjalta koostetuissa *Opiskelijatutkimuksissa* havaittiin tutkimuskirjallisuuden lisäksi, että opiskelujen aikainen työssäkäynti on yksi opintoja hidastava tekijä.

Opintojen ohjaus on hallitusohjelmissa linjattu menettely, jolla tavoitellaan opintojen nopeampaa valmistumista. Opintojen ohjauksen keinoin tuetaan opiskelijaa auttamalla häntä henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisessä opintojensa ajalle. Ohjaus voi käsittää myös muun muassa työelämäohjausta, opintopsykologin palveluita tai yleistä opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjauksella pyritään myös edesauttamaan opiskelijoiden kiinnittymistä yliopistoyhteisöön ja opintoalaansa. Hallitusohjelmaan tuotu tavoite opintojen nopeuttamisesta ja opintojen ohjauksen

lisäyksestä yliopistoihin on lisännyt yliopistojen ohjaushenkilöstön määrää. Viimeisten vuosien aikana myös yliopistojen henkilöstöä on koulutettu toimimaan osaltaan mentoreina opiskelijoille. Tavoitteena on kokonaisuudessaan opiskelijoiden sitoutuneisuus opiskeluun.

Sitoutuneisuus yliopisto-opintoihin ja opintoalaan on tutkimusten perusteella olevan merkittävä tekijä opintojen edistymiselle tavoiteajassa. Sitoutuneisuus liittyy opiskelijan motivaatioon, kokemukseen omalla alalla olemisesta ja positiivisiin kokemuksiin omasta opiskelijayhteisöstä. Motivaatio on henkilökohtainen kiinnostus, sitä on mahdotonta tuoda hallitusohjelman tai ministeriön toimien kautta yksilölle. Samaan aikaan kuitenkin hallitusohjelman kautta on mahdollista vaikuttaa sitoutuneisuuteen, etenkin, kun sillä tarkoitetaan opintojen ohjaukseen liittyviä toimia. Yliopistoissa kohdistetaan opintojansa aloittaviin opiskelijoihin yliopiston ohjaustahojen tuottamia toimia, joilla pyritään edesauttamaan ja lisäämään opiskelijoiden sitoutuneisuutta. Näistä esimerkkeinä ovat muun muassa vertaistutorointi, opettajamentorointi ja tutkintoalan ainejärjestöjen tuottaman yhteisöllisyyttä lisäävät tapahtumat.

Opetussuunnitelma on yliopiston omia sisäisiä toimia, mutta siihen vaikuttavat vahvasti hallitusohjelmien ja ministeriön linjaukset. Aiemmin jo mainittu tutkintouudistus näyttäytyy yliopiston sisällä opetussuunnitelmana. Opetussuunnitelmalla on myös muista merkityksiä. Tutkimusten mukaan myös opetussuunnitelmalla on mahdollista vaikuttaa opiskelijoiden sitoutuneisuuteen. Kun opetussuunnitelma on laadittu siten, että se tukee yliopiston tavoitteita ja mahdollistaa opiskelijalle sujuvan opiskelun, sen avulla on mahdollista nopeuttaa opiskelijoiden opintoja.

Opiskelijan osaamiset ovat tutkimusten mukaan keskeisimpiä tekijöitä opintojen sujuvassa suorittamisessa. Aiemmin hankitut opiskelutaidot ovat vain yksikön henkilökohtaisia ominaisuuksia. Kuitenkin välillisesti yliopiston opintojen ohjauksen keinoin on mahdollista lisätä opiskelijoiden tietoisuutta esimerkiksi ajankäytöstä ja soveltuvista opiskelutekniikoista.

Analyysin perusteella havaitut lähikäsitteet opintojen nopeuttamisen käsitteelle ovat koulutusaikojen lyhentäminen, opintojen edistyminen tavoiteajassa, opintojen eteneminen ja opintojen sujuvuus. Näistä koulutusaikojen lyhentäminen on opintojen nopeuttamisen yläkäsite. Opintojen edistyminen tavoiteajassa, opintojen eteneminen ja opintojen sujuvuus ovat puolestaan opintojen nopeuttamisen alakäsitteitä.

Koulutusaikojen lyhentämisen voitaisiin ajatella kattavan jopa yksilön koko koulu-ura aina peruskoulusta yliopistoon saakka. *Koulutusaikojen lyhentäminen* –käsitettä käytetään kuitenkin osin jopa synonyymina opintojen nopeuttamiselle erityisesti kun tarkoituksena on korostaa koko yliopistokoulutuksen nopeampaa läpäisyä. Toisaalta käsitteistön kirjavaa käyttöä kuvaa myös se, että opintojen nopeuttamisen alakäsitteiksi luokitteleni opintojen edistyminen tavoiteajassa, opintojen eteneminen ja opintojen sujuvuus olivat dokumenteissa useasti opintojen nopeuttamisen synonyymeina.

Tutkimuksen kontekstina olivat hallitusohjelmat ja niistä johdetut opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmat, selvitykset ja työryhmämuistioonpanot. Käsiteanalyysin seitsemännessä vaiheessa tehtiin käsitteen ennakkoehtojen ja seurausten määrittäminen. Analyysin perusteella ennakkoehtoiksi havaittiin hallitusohjelman työurien pidentämistavoite. Opintojen nopeuttamisen toteutuessa sen seurauksena on työurien pidentyminen alusta. Tähän kiteytyy koko hallitusohjelmien ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan opintojen nopeuttamisen tavoite: yliopisto-opintoja nopeuttamalla työurien pidentyminen niiden alusta realisoituu.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Käsiteanalyttisen tutkimuksen perustana on tutkijan oma tausta, mitä hän tuo kokemuksellaan ja aiemmalla osaamisellaan tutkimukselle. Samaan aikaan käsiteanalyttisen tutkimusmenetelmän ohjeistuksessa tutkijaa kehoitetaan perehtymään laajasti aiheeseen liittyvään kirjalliseen aineistoon. (Puusa 2008) Nämä kaksi olettamaa tekevät käsiteanalyysin tuloksesta aina hyvin tutkijakohtaisen ja

riippuvaisen tutkijan aiemmasta osaamisesta, ymmärryksestä tarkasteltavasta käsitteestä ja valitsemastaan tausta-aineistosta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Keskeistä kuitenkin on, että tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena. (Tuomi ja Sarajärvi 2017, 122-123) Tässä tutkimuksessa on tarpeen arvioida aineiston keruuseen liittyviä asioita, analyysia, itse tutkimuksen luotettavuutta ja raportointia.

Tässä tutkimuksessa on pyritty perehtymään erityisen laajasti opintojen edistämiseen liittyviin tutkimusartikkeleihin. Samaan aikaan tutkimus perustuu katsaukseen hallitusohjelmista ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamista selvityksistä ja työryhmämuistioista opintojen nopeuttamiseen liittyen. Walkerin ja Avantin käsiteanalyysin ohjeistuksen epämääräisyyden vuoksi tutkijan on käytännössä mahdotonta tietää, onko hän perehtynyt riittävään määrään tarvittavaa aineistoa. Tämä tuo tutkijalle enemmän päätäntävaltaa tutkimuksensa kohteelle, mutta samalla myös tekee tutkimuksen teon haastavammaksi. Tässä tutkimuksessa oli taustamateriaalin perehtymisen pyrkimyksenä tarkastella opintojen nopeuttamisen ilmiötä ja siihen vaikuttavia tekijöitä laajasti sekä kansainvälisten tutkimusartikkelien kautta että Suomessa erityisesti suomalaisten yliopistojen opintojen edistymisen problematiikkaan keskittyvien dokumenttien kautta. Johdannossa esitetyt tutkimuksen rajaukset vaikuttavat myös tutkimuksen lopputulokseen. Mikäli tutkimus olisi tarkastellut laajemman aikakauden aikana aineistoa, tai siihen olisi sisällytetty tarkempi opintotuen tarkastelu, analyysin tulokset voisivat olla erilaisia.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää siinä noudatettu teoreettinen analyysimenetelmä. Käsiteanalyysin tekeminen vaihe vaiheelta ja sen raportointi lisää tutkimuksen toistettavuutta. Toisaalta käsiteanalyysin seitsemännessä vaiheessa tutkijan tieteenfilosofiset lähtökohdat näyttäytyvät ennakkoehtojen ja seurausten määrittelyssä (Puusa 2008). Tästä näkökulmasta ajateltuna käsiteanalyysi on aina subjektiivinen ja sen lopputuloksessa on aina huomioitava sen tekijän tausta.

5.4 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimus ja sijoittuu laadullisen tutkimuksen kenttään. Kuitenkin tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohteena olevaa käsitettä, opintojen nopeuttamista on käsitelty täysin teoreettisesta näkökulmasta ja analyysi on tehty hallitusohjelmiin ja opetus- ja kulttuuriministeriön dokumentteihin perustuen. Tämä luo lukusia jatkotutkimusmahdollisuuksia aihepiiriin empiirisestä näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa käsiteanalyysin viimeinen, kahdeksas vaihe jäi tekemättä. Siinä tutkijan tulee nimetä käsitteen ominaispiirteille empiirisiä tarkoituksia. Näiden avulla pyritään selvittämään, miten ilmiö on tunnistettavissa reaali maailmassa. (Puusa 2008) Tarkastelu olisi mahdollista tehdä esimerkiksi kyselyn avulla, millä selvitettäisiin esimerkiksi opiskelijoiden tai yliopiston henkilökunnan käsityksiä opintojen nopeuttamisen käsitteen tunnistamisesta. Näin olisi mahdollista tarkastella aihetta myös kvantitatiivisin menetelmin.

Opintojen nopeuttamisen käsitettä ja valtion ohjauksen vaikutusta opintojen nopeuttamiseen olisi myös mielenkiintoista tutkia esimerkiksi pitkittäistutkimuksella seuraamalla valittua opintonsa aloittanutta joukkoa valmistumiseen saakka ja tarkastelemalla joukon kokemuksia.

Haastattelun avulla puolestaan olisi mahdollista saada pienemmän joukon käsitys opintojen nopeuttamisesta ja sen ilmenemisestä. Haastatteluun olisi tutkimuksellisesta näkökulmasta mahdollista tuoda vain opiskelijoita tai vaihtoehtoisesti koota ryhmään opiskelijoita, henkilökuntaa ja yliopiston johtoa riippuen tutkimukselle asetetuista tavoitteista.

Tässä tutkimuksessa opintotuki jäi hyvin vähälle huomiolle, lähinnä sitä tarkasteltiin opintojen päätoimisuuden mahdollistajana hallituksen ja ministeriön linjauksissa. Opintojen nopeuttaminen opintotuen näkökulmasta tarkastellen vain siihen liittyvää dokumenttiaineistoa laajentaisi ymmärrystä opintojen nopeuttamisesta ja sen tavoitteista hallitusten ja ministeriön kontekstissa.

Suurempana tutkimusaiheena voisi olla erilaisten opintojen nopeuttamisen toimien vaikuttavuus. Tällaisella tutkimuksella saataisiin selville, miten hallitusohjelmien

tavoitteet oikeasti saadaan jalkautettua opiskelijoiden ja opiskelemaan hakevien tasolle.

Lähteet

Analysoitavat dokumentit

- OKM (2010). *Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11. Haettu 17.9. Osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75586/tr11.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OKM (2010a). *Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18. Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75515/okm18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OKM (2011). *Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016* Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, luonnos 13.9.2011. Haettu 8.10.2019 osoitteesta http://www.pilkahdus.fi/sites/default/files/98_kesuluonnos_13092011-1.pdf
- OKM (2012). *Opintotuen rakenteen kehittäminen 2012*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:29. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75344/tr29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OKM (2013). *Monipuoliset ja sujuvat opintopolut*. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:2. Haettu 17.9.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75305/tr02.pdf>
- OKM (2014). *Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:10. (Potila A-K). Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75224/okm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OPM (2007). *Koulutus ja tutkimus 2007–2012*. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö. Haettu 10.2.2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-507-5>
- OPM (2009). *Opintotuen rakenteen kehittäminen - Tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakoulussa*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:33. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78879/tr33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- VNK (2007). *Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma*. Haettu 11.2.2018 osoitteesta:

<https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/368562/hallitusohjelma-vanhanen-II/2a27514c-b939-4bb6-9167-ce886c358dff/hallitusohjelma-vanhanen-II.pdf>

VNK (2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma*. Valtioneuvoston kanslia. Haettu 5.3.2018 osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>

Muut lähteet

Ahola, S.; Asplund, R. & Vanhala, P. (2018). *Opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen nopeuttaminen*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 25/2018. Haettu 5.9.2019 osoitteesta https://tietokayttoon.fi/documents/10616/6354562/25-2018-Opiskelijavalinnat_pdf.pdf/b05d67c2-d434-4d77-82f6-22d68c8199ba?version=1.0

Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino. Tampere

Ala-Vähälä, T. (2016). *Reception of the quality assurance commitments of the Bologna process in Finnish higher education institutions*. *Quality in Higher Education*, 22:2,103-116

Beekhoven, S. De Jong, U. & Van Hout, H. (2003). *Different courses, different students, same results? An examination of differences in study progress of students in different courses*. *Higher Education* 46: 37-59.

Van Den Berg M. & Hofman, W. (2005). *Student success in university education: A multi-measurement study of the impact of student and faculty factors on study progress*. *Higher Education* 50: 413–446 Springer.

Clegg, S. & Bradley, S. (2006). *The implementation of progress files in higher education: Reflection as national policy*. *Higher Education* 51: 465–486

Cooke, R., Bewick, B., Barkham, M. Bradley, M. & Audin, K. (2006). *Measuring, monitoring and managing the psychological well-being of first year university Students*. *British Journal of Guidance & Counselling*, Vol. 34 (4): 505-517

Cummings, R., Madduxa, C. & Richmond, A. (2008). *Curriculum-embedded performance assessment in higher education: maximum efficiency and minimum disruption*. *Assessment & Evaluation in Higher Education* Vol. 33: 599–605

Daza, L., (2016). *The role of social capital in students' perceptions of progress in higher education*. *Educational Research and Evaluation*, 22:1-2, 65-85

- Haarala-Muhonen, A., Ruohoniemi, M., Parpala, A., Komulainen, E. & Lindblom-Ylänne, S. (2017). *How do the different study profiles of first-year students predict their study success, study progress and the completion of degrees?* Higher Education: 74:949–962
- Hailikari, T., Tuononen, T. & Parpala, A., (2018). *Students' experiences of the factors affecting their study progress: differences in study profiles.* Journal of Further and Higher Education, 42:1, 1-12
- Hailikari, T. & Parpala, A. (2014). "What Impedes or Enhances My Studying? The Interrelation between Approaches to Learning, Factors Influencing Study Progress and Earned Credits." Teaching in Higher Education 19: 812–824.
- HE 44/2012 *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain 36 ja 38 §:n, ammattikorkeakoululain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain muuttamisesta*
- Hofman, A & Van Den Berg M. (2000). Determinants of Study Progress: The Impact of Student, Curricular, and Contextual Factors on Study Progress in University Education. Higher Education in Europe, Vol. XXV, No. 1: 93-110.
- Jacob, J. & Gokbel, V., (2018). *Global higher education learning outcomes and financial trends: Comparative and innovative approaches.* International Journal of Educational Development Volume 58:5-17
- Jansen, E. (2004). *The influence of the curriculum organization on study progress in higher education.* Higher Education 47: 411–435
- Jääskelä, P., Nykänen, S. & Tynjälä, P. (2018). *Models for the development of generic skills in Finnish higher education.* Journal of Further and Higher Education, 42:1, 130-142
- Kivinen, O. & Hedman, J., (2000). *From a Loan-Based to a Grant-Based Student Support System: the Finnish experience.* European Journal of Education 35 1: 97-109.
- Korhonen, V. & J. Rautopuro. (2012). "Miksi opinnot ei suju? Yliopisto-opintojen hitaan etenemisen ja opiskelemattomuuden yleiskuvaa ja ongelmia tunnistamassa" [What Hinders Studying? An Overview of Slow Study Progress]. In Osallistava korkeakoulutus [Engaging Higher Education], edited by M. Mäkinen, J. Annala, V. Korhonen, S. Vehviläinen, A. M. Norrgrann, P. Kalli, and P. Svärd, 100–123. Tampere: University Press.
- Koskela, M. & Pilke, N. (toim.) (2003). *Kieli ja asiantuntijuus.* AFinLAn vuosikirja 2003. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja nro 61. Jyväskylä, s. 13–24.
- Kostiainen, J. & Hupli, M. (2013). *Ohjaajan ja opiskelijan välinen ohjauskeskustelu ohjatussa harjoittelussa - käsitteanalyysi hybridisen mallin mukaan.* Hoitotiede, 25(1), 2-11. Haettu 20.9.2019 osoitteesta

<https://libproxy.tuni.fi/login?url=https://search-proquest-com.libproxy.tuni.fi/docview/1319822221?accountid=14242>

- Kotus (2019). Kotimaisten kielten keskus. *Kielitoimiston sanakirja*. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>
- Lassibille, G. & Lucia Navarro Gomez, M. (2009). Tracking students' progress through the Spanish university school sector. *Higher Education* 58:821–839
- Lassibille, G. & Lucia Navarro Gomez, M. (2011). *How Long Does it Take to Earn a Higher Education Degree in Spain?* *Research Higher Education* 52:63–80
- Lindblom-Ylänne, S. (2006). Enhancing the Quality of Teaching in Higher Education in Finland: The Case of the University of Helsinki. *New Directions of Higher Education* 133: 63-71.
- Lindberg, M. (2014). *Implications of the Bologna Process for Throughput in the Higher Education Sector: an empirical illustration based on a Finnish-British comparison*. *European Journal of Education* 49: 259-271
- McGhie, V. (2017). *Entering university studies: identifying enabling factors for a successful transition from school to university*. *Higher Education* 73:407–422
- Van der Meer, J., Jansen, E. & Torenbeek, J. (2010). *'It's almost a mindset that teachers need to change': first-year students' need to be inducted into time management*. *Studies in Higher Education*, 35:7, 777-791
- Moitus, S. & Vuorinen, R. (2003). *Evaluation of Guidance Services in Higher Education in Finland*. *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 3: 159–175.
- Myrskylä, P. (2009). Koulutus periytyy edelleen. *Hyvinvointikatsaus 1/2009 - Nuoret*. Tilastokeskus. Haettu 9.1.2019 osoitteesta https://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_002.html
- Nuopponen, A. (2009). *Käsiteanalyysia käsiteanalyysista – kohti systemaattista käsiteanalyysia*. *Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyys*. VAKKI:n julkaisut, N:o 36. Vaasa 2009, 308–319.
- Nuopponen, A. (2010). *Tunteet analyysissa – Hoitotieteiden käsiteanalyysi tarkastelussa*. *Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyys*. VAKKI:n julkaisut, N:o 37. Vaasa 2010, 245–256
- Näsi, J. (1980). *Ajatuksia käsiteanalyysista ja sen käytöstä yrityksen taloustieteessä*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- OECD (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en>.

- OKM (2011a). *Korkeakoulut 2011 - yliopistot ja ammattikorkeakoulut*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:10. Haettu 8.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75447/okm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OKM (2011b). *Laadukas, kansainvälinen, profiloitunut ja vaikuttava yliopisto – ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2013 alkaen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:26. Haettu 25.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75464/tr26.pdf?sequence=1>
- OKM (2017). *Opiskelijatutkimus 2017 EUROSTUDENT VI –tutkimuksen keskeiset tulokset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:37. (Potila, A-K.; Moisio, J.; Ahti-Miettinen, O Pyy-Martikainen, M.; Virtanen, V.) Haettu 17.9.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80534/okm37.pdf>
- OKM (2017a). *Ohjaus ja opintojen eteneminen*. Eurostudent VI –tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:36. (Penttinen, L; Kosonen, T.; Annala, J.; Mäkinen, M.) Haettu 6.11.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80533/okm36.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OKM (2018). *Korkeakoulujen ja tiedelaitosten ohjaus, rahoitus ja sopimukset*. Haettu 4.1.2019 osoitteesta. <https://minedu.fi/ohjaus-rahoitus-ja-sopimukset>
- OPM (2003). *Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelma*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:27. Haettu 17.9.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80445/tr27.pdf?sequence=1>
- OPM (2003a). *Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskeva toimenpideohjelma*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:28. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80604/tr28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OPM (2008). *Korkeakoulut 2007*. Vuosikertomus. Opetusministeriön julkaisuja 2008:30. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78949/opm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- OPM (2009a). *Korkeakoulut 2009* Yliopistot ja ammattikorkeakoulut korkeakoulupolitiikan toteuttajina. Opetusministeriön julkaisuja 2009:49. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75638/opm49.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Oulasvirta, L., Ohtonen, J., & Stenvall, J. (2002). *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus: tasapainoista ratkaisua etsimässä*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, 2002:19. Haettu 12.2.2018 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69987/julkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Postareff, L., Mattsson, M., Lindblom-Ylänne, S. & Hailikari, T. (2017). *The complex relationship between emotions, approaches to learning, study success and study progress during the transition to university*. Higher Education 73:441–457.
- Puusa A. (2008). *Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä*. Premissi. Vol. 4, s. 36–43.
- Johnson, S. R. & Stage, F. K. (2018). 'Academic Engagement and Student Success: Do High-Impact Practices Mean Higher Graduation Rates?', Journal of Higher Education, 89(5), pp. 753–781.
- Roberts, P. (2015). *Higher education curriculum orientations and the implications for institutional curriculum change*. Teaching in Higher Education. 20:5, 542-555
- Robinson, R. (2004). *Pathways to completion: Patterns of progression through a university degree*. Higher Education 47: 1–20, 2004.
- Robinson, R. & Bornholt, L. (2007). *Pathways theory of progression through higher education*. Australian Journal of Educational & Developmental Psychology 7:49-62
- Rosenbaum, J., Iwanaga Becker, K. Cepa, K. & Zapata-Gietl, C. (2016). *Turning the Question Around: Do Colleges Fail to Meet Students' Expectations?* Research Higher Education 57:519–543
- Saari, J. (2013). *Opintojen sujuvuus*. Otus: 41/2013. Haettu 20.8.2019 osoitteesta <https://docs.google.com/file/d/0Bwmvs3pV4wGta0o2UUZLWVEwdGM/edit>
- Schiller, C., (2018). *Teaching concept analysis to graduate nursing students*. Nursing Forum. Apr;53(2):248-254
- Shulruf, B., Hattie, J. & Tumen, S. (2008). *Individual and school factors affecting students' participation and success in higher education*. Higher Education 56:613–632
- Sneyers, E. & De Witte., K (2018). *Interventions in higher education and their effect on student success: a meta-analysis*. Educational Review, 70:2 208–228
- Takala, T. & Lämsä, A-M (2001). *Tulkitseva käsitetutkimus organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodologisena vaihtoehtona*. Liiketaloudellinen aikakauskirja 50, 3: 371–390

- Temmes, M, Ahonen, P. & Ojala, T. (2002). *Suomen koulutusjärjestelmän hallinnon arviointi. Opetusministeriön julkaisuja 2002*. Haettu 10.9.2019 osoitteesta http://www.minedu.fi/julkaisut/pdf/koulhall_arv/koulhall_arv.pdf.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2017). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi*
- TEK (2018). *Opiskelijatutkimus*. Tekniikan akateemiset. Haettu 23.1.2019 osoitteesta <https://www.tek.fi/fi/uutishuone/tutkimukset/opiskelijatutkimus>
- Tinto, V. (2017). *Through the Eyes of Students. Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*. 2017 19(3): 254–269
- Trautwein, C. & Bosse, E. (2017). *The first year in higher education—critical requirements from the student perspective*. Higher Education 73: 371-378.
- Uusitalo, R. (2016). *Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:7. Haettu 8.3. 2018 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75482/okm07.pdf>
- VNK (2003). *Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma*. Haettu 11.2.2018 osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/368562/hallitusohjelma-vanhanen-II/2a27514c-b939-4bb6-9167-ce886c358dff>
- VNK (2007a). *Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen strategia-asiakirja*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 18/2007. Haettu 7.2.2019 osoitteesta https://vnk.fi/documents/10616/622950/J1808_Hallituksen+strategia-asiakirja+2007.pdf/0aa860da-f50c-423e-903c-a3bdb72b9f64?version=1.0
- VNK (2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma*. Haettu 12.2.2019 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/kataisen-hallituksen-hallitusohjelma/strateginen-toimeenpanosuunnitelma>
- VNK (2011a). *Vaalikauden 2007–2011 hallituspolitiikan toteutuminen*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2011. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79335/Hallituspolitiikan%20toteutuminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- VNK (2015a). *Jyrki Kataisen ja Alexander Stubbin hallitusohjelmien loppuseuranta 2015*. Haettu 24.10.2019 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/321857/Hallitusohjelmien+loppuseuranta+032015.pdf/44d7de02-958c-4b1c-8633-201038a0f2f5/Hallitusohjelmien+loppuseuranta+032015.pdf>
- VNK (2015). *Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma*. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Haettu 5.3.2018 osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+>

Vedung, E. (1997). *Public Policy and Program Evaluation*. Piscataway, NJ and London: Transaction.

Vikka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus

Voegtle, E., Knill, C. & Dobbins, M. (2011). *To what extent does transnational communication drive cross-national policy convergence? The impact of the Bologna-process on domestic higher education policies*. *Higher Education* 61:77-94

Zaitseva, E., Milsom, C. & Stewart, M. (2013). *Connecting the dots: using concept maps for interpreting student satisfaction*. *Quality in Higher Education*, 19:2, 225-247

Zepke, N., Leach, L. & Butler, P. (2011). *Non-institutional influences and student perceptions of success*. *Studies in Higher Education* 36: 227–242